

APRILIS 10. XV. SZ.

SZENT LÁSZLÓ ÉS KORA.

DRAMAI TÖRTÉNETRAJZ 5 FELVONÁSBAN.

IRTA
CZAKÓ ZSIGMOND.

(Folytatás.)

2-dik Jelenet: Börtönőr. Előbbiek.

Ór: Fel árulók! az óra már ütött
Induljatok. —
Solom: Mi az?
Ór: Kövess!
Solom: Hová?
Ór: Halálra tán.
Solom: Pimasz! tekintsd urad!
Ór: Én egyet ismerek — Lászlót — ki most
Vitet.
Solom: (ijedten.) Vitet? László — miért?
Ór: Fizetni,
Hogy meg ne csald többé. Azóta már
Készen van a vérpad. —
Solom: (elborzad.) A vérpad? Ó!
Ór: Siess! —

S o l o m : Megállj! — egy szót —

Ó r : Rövid legyen.

S o l o m : Van nőd és gyermeked?

Ó r : Négy.

S o l o m . Akarod

Mindnyájokat, hogy boldoggá tegyem,

És fényes élet bő kegyelmivel

Halmozzalak?

Ó r : Aztán!

S o l o m : Tehát ereszszt:

Old meg bilincsem, nyisd meg tömlőczöm —

Hogy még lehessek e perczen szabad —

Királyi módon jutalmazlak én;

Hatalmas úr, és nem jobbágy leszesz:

Aranyba öltözik rongyos családod,

És grófi lesz mostan paraszt neved. —

Ó r : Paraszt vagyok, de hű s nem áruló.

Inkább kutyája Lászlónak, hogy sem

Melletted ur. — Kilán vagyok — ha látsz —

Ismersz-e még — a szőke Panni nőm —

Fizetni kell uram — beszennyezed

Becses nevét.

S o l o m : Hah pokol!

Ó r : Óriztelek híven, és azt tevém,

Ha szinte éhen veszttem volna — e

Börtön s bilincseid mellett. — Többé

Nem vagy uram, nem is valál soha;

S kár, hogy magyar. — Lászlót áruljam el —

A kit imád minden igaz magyar? —

Előre!

S o l o m : Meghaljak, kiontsam-e

Éltem gyalázatomban előtt, avagy

Bevárjam azt? (kétségbe esve).

Nincsen, nincsen remény!

Ó r : (felrugdossa Opóst.)

Feljött napod, kelj fel; majd alhatol.

O p ó s : Napom, fiu? — Sötét van itt — beszélj!

Ó r : (ránlja.) Siess, órád lefolyt!

O p ó s : (fölkél, szemét törli — gondolkozva.)

Caak álom volt.

S o l o m : Opós,

Álom? mit álmodál? Az álom ollykor

Valót regél — beszélj!

O p ó s : Rólad Solom

Azt álmodám, hogy koldussá levél,

Rongyokban, és inségnek végfokán

Kopogtatád a könyör küszöbét,
Falat kenyérért az ajtók előtt.
Azt sem veték, mint kutyának szokás —
Morsált haját. — Erdőbe költözél —
Kéreg, gyökér és nyers növényeken,
Tápláltad elhagyott valód — míg egy
Mérges növény kioltá életed.

S o l o m: Irgalmas Isten! ah minő nyomor!
Ólj meg Opós — többé nincsen remény!
Zúzd be fejem, rablánczod élivel!

O p ó s: Bezúzni? tedd magad — ha szándokod —
Én nem teszem!

S o l o m: Megvárod-e tehát a
Bakó kezét — meg e gyalázatot?
Imént neveztéél gyöngének, mivel
Nem volt erőm halálra, most te félsz?

O p ó s: Nem! megmutatom Lászlónak, hogy a
Hős miként szokott meghalni. —

Ó r: Árulók!
Előre! —

S o l o m: Halld, ez minket szólít így!

O p ó s: Türed el szívem. Csak börtönt zárni tud
Ezen pimasz. — Hagyd szoritsam kezéd,
Hogy emlegess meg róla a mig élsz. (elmennek.)

V Á L T O Z Á S.

[Királyi trón és lovagterem.]

(Oldalon kétfelől különböző alaku oszlopzatok és szobrok — mindennemű fegyverek, pánczélok és hadi eszközökből. Elöl nézőnek jobbra, csinnal rendezett halomban László király fegyverei: kürt, pánczél, kard, buzogány, dárda, paizs, harezbárd stb. mind kitünő szokatlan nagyságúak. — Balra trón: a trónnal szemben a színpad elején ajtó. — Hátul a terem oszlopokon nyugvó folyosóra nyulik, hol a fő bejárásnál két testőr áll.)

3-dik Jelenet: Gyula. Pető.

G y u l a: (gondba merülve.)

Ha megcsalódtam volna! Szólj Pető —

Mit tön László, hogy minket elhagyott?

P e t ő: Arczát ború lepé, vihar derengett

Királyi homlokán. — Rémulten álltam ott,

Rettegve a mennydörrenést — szavát. —

Csalatkozáim — szótlán volt, de kezét

Rácsapta márvány asztalára, s azt

Nehéz ütése el — ketté repeszté,

És a vihar lassudan elvonult:

Gyöngéd nyomot hagyván maga után —

Nehány esőcseppet sötét szeméből
Barnult arcán.

G y u l a : De hát Solom ?

P e t ő : Időt

Vártam reá, míg végre kérdehetém.—

Kemény tekintetet vetett reám —

Hogy vérem egy perczig jéggé fagyott,

S szünet után előmbe dörmögé,

„Isten előtt számol László király.“

Dezsőn kívül a többi pártütőt

Számüzte e hazából éltökig.

G y u l a . Rejtsd el szivem nehéz sejtelkedet.—

Nem említéd Romából érkezett

Küldötteit a szentegyház fejének ?

P e t ő : Be is jelentém, — nem fogadta el. —

G y u l a : Felelt nekik ?

P e t ő : Kihallgatandja majd

A trón előtt! —

G y u l a : Sokára rendelé ?

P e t ő : E pillanatra. Megparancsolá,

Hogy e kihallgató királyi nagy

Lovagterem felnyittassék. Az ország

És külső udvarok küldöttei

Felgyülve lesznek itt. — (kürtjel.)

Im hallod-e ?

G y u l a : Jer a király elébe. Gyász nap ez !

(elmennek. Kürtjel.)

4-dik jelenet: Dezider és **Nehemias**, elől mindkettő, elaggott ösz — kézen fogva vezetik a pápa két követét, **Xaver, Clemens** bibornokokat. (Püspökök, papok követik, és a szin közepén megállnak. Ezután az országrendei, zászlósok, nemesek, a szinpad egyik oldalát a trónnal szemben foglalják el: magok elébe bocsátva a külföldi udvarok követeit.)

N e h e m i a s : Higyj és remélj Clemens, az ur parancsát

Szolgái megteszik, s a szent akol

Hiv őrjein üdvöt talál a nyáj. —

Az ige nagy s erős, majd elhat ez

Királyi szivek rejtekébe is. —

C l e m e n s : Vezesse ég ezen nagy nemzetet, hogy

Ne tévedezzen vészes utakon. —

X a v e r : László király bölcs is, nemcsak vitéz,

S a jó tanácsnak ő engedni fog. (kürtszó.)

H e r o l d : László király.

5-dik Jelenet: Aprodok utánna **László**, mellette **Gyula** és **Pető**, utánnok **Kálmán**, **Almos** hercegek, (király a trónra ül, mellette jobbra Gyula és Pető, balra Kálmán és Almos foglalnak helyet). **Királyné** (és udvari hölgyei a bal oldalon. Midőn László a tróra ül :)

M i n d : Éljen soká, éljen László király !

László: Országom és nagy drága nemzetem
Isten hozott! köszönt László király!
S ti külhatalmasok küldöttei
Itt üdvözölve vagytok általam.

Kettős az ok miért most hivatálak:

Békét deríteni fel hazám egén,

És egy királyi fényes ünnepély,

Szentté avatni bölcs István porát.

Desider: Trónod előtt hatalmas nagy király
Egy szót emelni hagyj — kegyelmesen.

(László int, hogy beszélhet.)

Szentes magot rejt e nagy ünnepély, mely

Hitünk világától fogantatott,

Se kor szelid méhe felfogadá,

Hogy a jövőnek szüljön szépet és dicsőt.

Évszázadok szedendik majd gyümölcsét,

S áldása késő korra áradoz.

Isten kezétől ihletett szívünk

Kitűzte szent hitünk szövétnekét,

Útat mutatva, mely jó és igaz

Egyedül az üdvnek határhoz.

Országok és népek szebb napjait

Csupán e szent sugár deritheti. —

Ne vesd meg azt király. Az ég ura

Vallást adott, mely boldogít királyt és

Koldust, — s kegyelmesen kirendelé

Szolgáit, a kik mindnyájok fölött

Órködjenek. — Hallgasd meg hát szavunk

S engedd nekünk vezetni nagy szived:

Ki ezt tevé még el nem tévedett.

László: Isten királyt adott

Népek javát védni, urrá tevé

Bűn és erény felett, mig ember él,

S a mit itél, avagy a mit teszen

Isten előtt számol, ki alkotá. —

Tanácsod ösz, ha jó, használhatom,

Mint bár kiét, véges lévén az ész.

Javitni vétkezőt küldött az ég

Szolgául a hitnek, mit őrizessz:

Ha túl azon vétesz, bírád vagyok,

S kezem az ég büntető ostroma. —

Most szólj! —

Desider: Parancsodat

Várom király a szent hamvak felől.

László: Vezessétek előmbe Charitast. —

(Egy aprod, két pap el.)

Desidér: Az ég
Leheljen rá hatalmat és erőt!

6-dik Jelenet: Charitas. Előbbiek.

(Két pap közepén bevezeti Charitast. Öltözete fekete fejké — arról lefüggő hosszú fekete fátyol. Térdig érő fehér görög tunicaalaku felkötös, azon, nyakától egész lenyuló fekete kereszt, melynek keresztága mellén két válláig ér. A tunica alatt talpig érő fekete öltöny uszálylyal. A papok előtte mély tisztelettel meghajolva, és tért nyitva középre bocsátják legelől. Fiatal, mint egy 18 éves. — Igen szép volt.)

Charitas: Áldást hozok, felséges nagy király,
Égtől reád, és üdvnek szent malasztját.
Akarta isten, hogy én lássam azt,
Mi egy halandónak sem látható:
Csodás művét mindenható kezének. —

László: Beszélj! —

Charitas: (imádkozik)

Leheld szent szellemed belém
Atyám, szined ki látni engedéd.
Ajkimra hintsd ajkad szent hangzatát,
A melly teremt és áld. — Szememre küld
Széked fátyolainak szent sugarát: hogy
Láthassak el túl föld határain;
S mondhassam el, mire nem született
Szó még halandónak porajkain.

(Felmagasztosulva olly ihletséggel, melly épen átment a rajoskodásra.)

Est alkonyat lón, és a lankadott nap
Távol hagyott kékelő bérczeken
Jártatva el bádgyatt tekintetét,
Az éjnek karjain pihenni szállt.
A természet ilyenkor szendereg,
És míg ölen játszik a néma csend,
Imára serkent a nagy ég felé,
Meglátni ismét, hogy miként pirul
Üdvözetén a nap ha érkezik,
S miként halványul el megváltakor.
Imádkozám, kérlelve ég urát:
„Hagyhatnám e földön porsátorom
S vinné fel szellemem üdv hajlokába,
Hol béke él, és buzgalom lakik, s hol — e
Szép természet bölcsőjét láthatom.“
És míg emelt kezekkel imádkozám,
Esdő szemem álomba süllyedett. —
Midőn egy könnyű gyöngéd ihletés
Végig futá enyhülő tagjaim,
S varázs tapintatára ébredék;
Azt véltem, hogy már a hajnal hasad. —

Nem hajnal volt — hanem szebb, mint hajnal,
 Egy égi lény, testetlen bájalak —
 Tagokkal bár, ám a légben röpült, és
 Megállta a légben ágyam felett.
 Aranyhajának gyűrűs fürtjei
 Kiválogatvák napsugáriból:
 Szeme két csepp az ég tengeréből
 S arczán a reghajnal megszégyenül.
 Egésze — csillagok tejéből állt:
 Gyöngédebb, mint lehet egy holdsugár —
 A merre jár, a merre szárnyal el —
 Ittas nyomán a légyönyörében,
 És ajka mit beszélt — nincs olly zene! —
 „Jó gyermekem, kérted az ég urát,
 Hogy vinne túl földek határain,
 S látnád az üdv szentséges csarnokát.
 Szelid könyörgésed az úrhoz el
 Hatott, és tőle érted küldetém.“
 Zendült ajkán, és mig megfoghatám,
 Vagy, észretérni mig eszmélheték,
 Karján valék, a légbe menve már,
 A ránk mosolygó hold sugárain. (szünet.)
 E távol útra hogy lenne zenénk
 A tengerek dübörgő méhiben
 Eget rázó hangzat emelkedék,
 S a vulkánok tátongó torkain
 A föld szívének jajja hörge fel,
 Majd éjsötét felhők, mint rémsereg
 Ádáz csatornákon korbácsolák
 S orkánok kúrtjein fenyítve őt
 Mennydörgő szózattal szidalmazák. —
 A sok bősziült elem táborba szállt
 S nyugsirjáért küzdött enyészeten —
 A föld hánykodott mint lázas beteg,
 S feldult vonásain meg nem ismerhetém. —
 „Jó gyermekem szólt nemtöm nyájasan —
 Mért félsz? ne rettegj — egy dalzengzet ez, az
 Ég idegein sphaerák ajkitól.
 Nem így hangzik ez távol mennybe fel.“

(kisebb szünet.)

Világ szélén valánk, hol egy folyó
 Kristály patakként tisztán csörgedez.
 Nemtöm megállt, s szóla: „a lélek itt
 Örökre elválk porsátorától.
 Ki e folyó vizében mosta le
 Tagjairól a földi szennyeket,

Láthatja a felséges úr színét,
 Másként nehéz kín közt vakulna meg,
 A menny tornáczinak csilántüzén.
 Hallhatja az egeknek orgonáit,
 S megérti a teremtőnek szavát. —
 Ki e folyóból egy cseppet ivott,
 Az földre többé vissza nem mehet,
 Mert nem halandó már; ezen folyó
 A halhatatlanság vize levén.“
 És meg nevezte e viz kutfejét.
 „Jótétel által árasztott könyük —
 Öröm és hála üdvös nedve ez,
 Mit földön az enyhült szenvedő sírt,
 Melly itt patakszattá egybevegyült.
 Az emberiség mind addig élni fog,
 Mig e kiseded csermely kiszáradand,
 S kifogytával ítélet napja lesz.“ —
 És megfőrszte e vízben, valóm
 Éd érzetében szerte olvadt —
 Kéjben uszott lelkem, és a gyönyör
 Élvmámorában szúm elbágyadt.
 A földi alkatrészt aetherré lón,
 Százszorta könnyübbé, mint napsúgár.
 Az égi rész, egy szent szellemre vált,
 S a nyelv, mit értett már — mindenható! —
 Meghallám a földnek kín-jajjait —
 Nem jaj vala — egy bájos zengemény,
 Olly, mintha égi lények dallanák. —
 Hallám még a mennydörgések szavát,
 A tengerek síró keserveit.
 Már nem keserv, nem zordon csattogás,
 Hanem varázs felséges háladal
 Imádkozó természet ajkain
 A mennynek és földnek istenéhez. —
 Ám inni e csermelyből nem hagyott
 Nemtóm, ekkén szólván: „Még földre térsz.“

(szünet.)

E kis pataknak tulsó partjain
 Egy úr nyilik, sötét s fenéktelen,
 Egy úr, a mellynek széle s hossza nincs.
 Rideg, kietlen, néma, hallgatag;
 Pusztult magány képén a borzalom,
 S gyászos tekintetén e jelszózat
 Olvasható: „Volt — többé nincs — és nem lesz.“
 A testi élet véghatára ez,
 Hervasztó gyomra az enyészetnek

Elporhadott valók fekete tára ;
 A hol feküsznek kialudt világok
 Roppant koporsói ; — hol századok
 Sok millióként vannak eltemetve,
 Mert az idő perczenként belefoly. —
 Itt nem virit tavasz , és nincsen év,
 Mert a halál örökre lenni fog,
 S örök fagyában a nap megmered. —
 Mintha akarta volna alkotó,
 Létezzék egy rémitő sivatag ,
 Páratlan , hogy ész ne foghassa meg,
 A semmivé létel költészete. —
 Láttam gödrében hamvadott ezer
 Napot , s ezer csillagtestek porát ,
 Mellyek nagyobbak százszor , mint e föld.
 Láttam vetett ágyát még az élő
 Világoknak s születhetőknek is —
 Sőt már a földé is készen van ott :
 Az egyetem tátongó sirja ez ! —
 A míg felette által lebbenénk
 Komor tekintettel felkeresém ,
 Szép föld honom , alig találva meg
 Napok s világok roppant tengerében.
 Mint egy gömbóriás moraj között
 Gördült előre nagy körpályáján ;
 És felsohajték a teremtőhöz
 Mély bánatomban , hogy e szép világ
 Olly sok nap , és az ég csillaginak
 Összege , e sírnek gyomrába jut. — (szünet.)
 Túl az enyészet véghatárain
 Megszűnik a tudás és ismeret,
 Nincs elv , nincs ok , nincs eszme , képzelet,
 De egy erő , melly nagy , határtalan,
 Mellyben mindegyike öszpontosul,
 A melly teremt , és áld és boldogit,
 Mellyből kifoly a lélek birtoka,
 Melly által a roppant világ forog
 Tengelyein. Ez erő éltető
 Lég , és napok tüzén megtisztított
 Valóknak tápja , az ur hajlokában,
 Mert itt az ur felséges csarnoka. —
 Az összes egyetem négy sarkain
 Ragyogó oszlopszat emelkedik ,
 Egymásra épített ezer napok
 Tartják fel a mennynek boltozatát,
 Melly az egész teremtett egyetem

Felett, romolhatatlanul örök
 Erősségként terjed ki végtelen,
 S világa a napok nagy tengerének
 Világot, és tüzes-fényt kölcsönöz. —
 E boltozat alatt vannak az ég
 Tornáczai, hószinben ragyogók,
 Felékesítve számlálhatatlanul,
 Csillagözönnel. — A menny lobogó
 Fáklyái ők. — E szent tornáczokon
 Lebegnek az örök nagy élvezet
 Kéjgyönyörében fürdő szellemek. —
 Az üdhonának e tornácziról
 Meglátható a teremtett világ
 Ezer planeták bolygó rendszeri,
 Légbenuszó testek nagy tengere,
 A ragyogás ezer játékkal;
 Meghallható a teremtett világ
 Soha el nem szünő harmoniája;
 Az égi testek összes hangja ez,
 Mellyet keringő utjokon zenegnek
 Az egyetemnek alkotójához. (szünet.)

Ezen felül az úrnak széke van;
 A mindenség terheit emelik karjai, —
 A gondolatot, melly még csak alig
 Születik, és már szült, és szárnyain
 Egy új világ repül ködleplében. —
 Azon szerelmet, a melly milliárd
 Részekre oszlik untalan, mégis
 Egész s ki nem fogyhat soha. Azon
 Akaratot, mellynek lehellete
 Az alkotott egyetemnek halála
 Vagy élete, — melly mindenütt
 Jelen vagy, s határ előtte nincs
 Való és semmi közt, előtte nincs
 Távol az örök ürében. — Azon
 Tekintetet, mellynek vonásain
 A mindenség sorsa felírva van,
 Az urnak arca ez, kinek fényén
 A csillagoknak fénye elvakul,
 S színe előtt a nap is éjsötét. — (szünet.)
 Széke elébe fölvezettetem;
 Egy édes, egy mindenható hangzat
 Megrázta lelkemet, az igék szava:
 „Szelid leány, szerette népemből,

Megdöntethetlen bástyául hozám
 Harczolni egykor az igaz hitért
 Földére a bőségnek gyermekim. —
 Még bölcsőjében szunnyadott e nép,
 Ámde nagy és magas jövője van. —
 Tekints oda — a sorsnak könyve az —
 S vidd meg honodnak, mit ott olvasál.“
 Egy nemtő állt elő, magyar honunk
 Védszelleme — kinek hármás színén
 A tisztaság, szeretet, és remény
 Tündökle égi szent sugárokon. —
 Egy nagy varázslapelt lebegtetett,
 Mellynek ezer redőjű fátyolán
 Az ur kezétől írott képeken
 Sorsát honomnak elolvashatám. —
 Komor gondokban ült László király,
 Arczán harag, szemén terhes ború;
 Országá egy nehéz percztől remeg,
 Szorongva várja rettentő szavát:
 Mert egy élő királynak sírja nyílt,
 S intésére göröngyei fedik. —
 Az ég felette gyászba elborul,
 S a nap ködös lepelbe rejtőzik, hogy
 Ne lássa mint ontja László saját
 Véréit. — Halott szent tetemek bezárt
 Koporsói mélyen bekapcsolák
 Tartalmukat, hogy a kiontatott
 Királyi vértől elfertőztetett
 Lég ne érintené szent hamvukat. —
 O nagy király hallhatnád szózatát
 Értted kesergő égi szellemeknek,
 Láthatnád e képet, vonásait;
 Olvasnád a jövőnek titkait;
 Nem ölnéd meg az elhagyott Solomt! —
 Ekként repedt szívem, de ám remélt,
 Mert a sötét éj egyszer kiderül,
 Enyésző fellegén áttör a nap,
 S vidám sugarain öröm mosolyg —
 Mert nagy László király hősi szívét
 Nem hagyja en kezétől vérzeni, —
 És a bünösnek kegygyel megbocsát. —
 A szent koporsók megnyílnak szaván;
 Országá földén áldás áradoz,
 Karjai birják a mennynek csodáit,
 S előtte a földnépe meghajol —
 És a dicső nemzet im fölvirágozik,

Babérral éli túl terhes idők
 Nehéz csatáit, harcolván hitért;
 S hirén nyugodja ki nagy fáradalmait:
 És László a mennybe emelkedik,
 Szentes sugár környezi homlokát;
 Örök csatát nyert az enyészeten!
 Helyére ül, az urnak jobb kezén,
 És népe mint szentet úgy tiszteli,
 Míg a világ hervadva sirba dől. —

Ezt láttam én a menny csarnokiban!
 Szivem öröm árájában részegült,
 És mig legyőzhetém élvámorát,
 Földön valék — eszmélve a kolostor
 Csendes magányában. — S mint felséges
 Álom, enyészett e látmány örökre el. —

László.

(A trónnal szembe lévő ajtón örködő két testörnek int — az ajtó megnyílik és kilép.—)

7-dik Jelenet: Solom. Voltak.

Solom:

(Rongyalban és bilinesben. Nagy meglepetés — de mély csend. Solom leszegzett szemmel előrelép, László előtt leborul — kis szünet után.)

A kárpit lassan legördül.

HARMADIK FELVONÁS.

[A királyi alvó terem. A szinpad elején egy párducz bőrrel terített kerevet —
 mellette kis asztal, rajta mécs.]

1-ső Jelenet: László.

(A kereveten nyugszik, fejét könyökére támasztva, kardja mellette a földön.)

„Előtte a földnépe meghajol,
 Örök csatát nyert az enyészeten.“ —
 Ez megragadta lelkem ösztönét,
 S szivem belrejtekéig elhatott. —
 Szólj — mit tevék — örök emlékezet,
 Könyvedbe eljuthatni? Oszlopdhoz
 Emeltem-e csak egy fővény szemet?
 Vagy tán ezer kiontott élet az,
 Bósz ellené bár, mégis emberé,
 Mi csarnokodba lakni felvezet?
 És mit adál ezért földön nekem?
 Meg kell tagadnom szenvedélyimet,
 Szivem húrját elszerte tépdésnem,

Mellyen egykor természet hangja szólt.
 Nem vágytam én, önként fölragadál,
 Keblem dulád, tünékeny álomért
 Vettél, de nem adál — ez nagy csalás! —
 Hányszor tevém le a kormánybotot —
 Nem, mintha birni nem tudnám sulyát,
 Hanem mivel elődeim keze
 Nyomorultán kezdett művet hagyott
 Folytatni, mit szivemből gyűlölök,
 S viszont megint kezembe loptad azt. —
 Kiknek fogok élni — a népnek-e,
 Melly vakhitében majdan istenit,
 Vagy a hideg bölcsesség mérlegének?
 Kettős az út s könnyen téveszthető. — (szünet).
 Én e művet tovább nem folytatom,
 Azt a szabad meggyőződés tegye,
 Másként ki kell irtnom népem felét.
 Mert ha e nép magával számoland,
 Keblében érezvén válaszfalat,
 Önnön fáját ölve, vérébe fúl. (kis szünet.)
 Álomba kell figyelmet ejtenem,
 S hogy elfelejtse vészes helyzetét,
 Játékkal halmazom, melly nagy s merész;
 És ha ugyan csak vérnek folyni kell,
 Óvé helyett ellenség vérével festem be földet.
 Szerencse — hogy
 E véres játékban mester vagyok!
 És e játéknak eszköze — S o l o m!
 A hitszegő oltár előtt ma még
 A nép előtt bocsánatot nyerend.
 Jól ismerem őt, hogy már holnap
 Megtagadja azt, mire ma esküdött. —
 E hon magyarjait megőrzöm én
 Az elfajult szivnek fekélyitől:
 Fegyverben tartom készen népemet
 Mindig; s időt — eszmélni — nem hagyok. Hadd
 Áraszsa rám külföld hatalmait,
 Felbőszített vad ellen tengerét —
 László király még nem vesztett csatát —
 S ha Isten úgy segít, nem veszt soha!
 És te Istenem pedig bocsásd meg az
 Ontandó vért, melly hozzád fölkiált.
 Gyermekid ők, mint én, mind magyarid;
 Ám de e nép királyává tevél
 S égből nyerém kemény tanácsodat.
 (felveszi a kardot.)

Te hű aczél, míg csak birand karom,
E nemzetért halálig harczoló
Szivem alol le nem szállandsz soha! —

(felköti a kardot s az alatt kinéz az ablakon.)

Szépen mosolyg a hajnal bíbora;
Köszöntlek — légy üdvöz déli fény!
Ha ezred év után eljössz megint
E drága nemzetet köszönteni,
Ha majd talán vértivónak nevez,
És tetteimen nevet, mondd el neki:
„László király honáért volt kicsiny!”

(az ablakra támaszkodik, s a távolba mereng.)

(Folytatjuk.)

A Z É G Ő H A V A S.

FLÓRÁTÓL.

Az est biborának fénye
Kopár szirthegey mereng,
Melynek égig nyuló csúcsán
Játszi fürge szellő leng.

Úgy ég messziről a szirthegey,
Mint a tűzben kigyúlt vas;
Azonban ha közelítesz,
Nem más, mint komor havas.

A mi égő tűznek látszott,
Nem egyéb, mint hideg fény,
Melly játszott az óriásnak
Elolvashatlan jegén. —

Némelly szivről is azt hinnéd,
Hogy tele van érzettel,
Hogy hő dobbanásaitól
Majd megreped a kebel.

Ha közelebből vizsgálod,
Láthatod hogy csalva vagy;
Mert olly hideg lesz e kő sziv,
Hogy ben az érzés megfagy.

Mit érzelemnek tekintél,
Csak mulékony tünet volt,
Melly a szivnek örök jegén
Esti biborként megholt.

MAGYAR NÉPVILÁG.

ÉLETKÉPEK AZ ELMULT JÓ IDŐKBŐL.

IRTA

JÓKAI MÓR.

Kedves atyafiak.

A mint Lina belépett, Zsuzsi néni azonnal felugrott és eléje szaladt, átölelte, összecsókolta, a fejkötőjét egészen félrenyomta s diadaltól sugárzó arczczal vezeté a szemérmesen elpiruló leánykát családjá többi tagjai közé:

— No te lurkó! szólt Sándor öcsémhez fordulva, gyöngéd anyai gorombasággal, hát nem derék leányt választottunk mi a számodra he? Te pokolszülőtte nem vagy érdemes rá, hogy ilyen derék leányka rád nézzen.

Sándor öcsém fanyalgó mosolygással tekintte Linára, mintha azt gondolná, hogy sokkal szebbnek képzelte mégis mielőtt látta. Hanem az is meglehet, hogy a csizmai igen szűkek voltak, s rosszul esett neki, hogy felkellett állani a székről.

Linkát először meglepte ez a cordialis bevezetés, később szelid szégyenpirulással menekült atyja mellé, mintha védelemre szólítaná fel ennyi váratlan megtámadás ellen, mit az öreg úr észrevéve, a zoltári versként „ő paizsát ragadá elé“ s lándzsát tört az ostromlókkal.

— De már a leányomat csak nem rabolják el tőlem olly könnyen hugomasszony!

— De biz elviszszük azt, vagy itt hagyjuk a fiunkat is urambátyámnak.

— Jól van, azt már nem bánom, akár mind a kettőt. Az én fiaim lesznek.

Elfogadom.

Útczu a fiam Péter megijedt erre a szóra, odaveté magát az apja térdei közé, s átfogva két kezével annak két lábszárát; elkezde ordítani: — „Én nem leszek ennek a bácsinak a fia, engem vigyenek haza. Én a tátinál maradok!

Bevégezte e tréfás jelenetet Gábor úr iszontató kaczagása, mint mikor operák végén egyszerre beleszabadul az öreg dob és trombita az énekbe s nem hágy egyebet hallani.

Menyhárt bácsi valahogy lefeszegette a lábairól a kis kolláncsot, s oda lódítá az anyjához; kapaszkodják abba. Lélekadta fia!

— Soh se bántsátok. Monda Zsuzsi néni, majd mikor ötet házasodni viszzük, ő sem fakad sírva, ha ott hagyják, a hol szép leány van a háznál. Hiszen lenne csak urambátyámnak még egy leánya, a ki neki való volna. . .

Menyhárt úr beleszólt. Szükségét érezte valami okosat mondani:

— Ne szólj asszony. Lásd meg, hogy ki előtt beszélsz? Itt fiatal ártatlan leányzó van jelen, a ki elpirul, mikor te házasságról beszélsz. A házasság ollyan dolog, a miről addig beszélni sem szabad a leányzóknak előtt, a mig meg nem történt rajtek; nekik azt sem szabad tudni, hogy az micsoda? Sőt én nagyon helyeslem, hogy a törököknél addig nem is látja a menyasszony a vőlegényét, a mig . . .

Ebben a perczben rá talált tekinteni Menyhárt úr a felesége órrára. Hát millyen

mozgásokat vitt az véghez! volt neki valami különös mestersége, az órrát hol felfelé, hol lefelé igazgatni, s ha mind ez nem volt eléggé sikeres, elkezdett némán tüsszkölni, de sűrűn.

Menyhárt úr abban a pillanatban úgy belesült a beszédbe, hogy azt sem tudta, hol jár?

— Gyerünk nézzük meg a lovaimat, szólt közbe Gábor úr, s ha szívéhez gonoszkodás férhetne, hajlandók volnánk azt hinni, miszerint az elkezdett beszédnek megillető auditoriumot akar szerezni.

Menyhárt úr egyszerűen készen volt a lovakat megtekinteni. (A legszebb négyes fogatot bizonyosan a leányának fogja hozományba adni; — gondolá magában.)

— Mi pedig kimegyünk a kertbe Péterkével, monda Zsuzsi néni.

— Aztán leszaggatunk sok virágot, örvendezék Péter.

— Azt nem szabad, te kis bolond, feddéd őt az édes mama. Hanem lepkéket, bogarkákat fogdosni, azt szabad.

Más emberek előtt az ilyen szavakért baraczkot kapott volna a fejére a szeretetreméltó fiúcska, hanem itt édesen kellett magát viselni mindenkinek, hogy azt higgyék, miszerint ez az egész család csupa tejből vajból készült.

Sándor öcsém e közben csak nézett, hogy valjon a lovakhoz menjen-e, vagy ő is bogarakat fogdosni vállalkozzék? míg Linka szerényen várta, hogy atyja mit fog vele parancsolni?

— A fiatalok csak hadd maradjanak együtt! vágott hirtelen közbe a mindenkeresztül látó Zsuzsi néni. Hadd beszélgessenek, hadd mulassanak egymással; az ilyen ártatlan kedvteléseket soha sem kell megakadályozni. Gyerünk apjok.

Ez azt tette, hogy nem szükség ellentmondani. Az atyafiságos társaság egyedül hagyta a fiatalokat a maguk ártatlan kedvteléseire.

A helyben maradt felek átlátták, hogy már ezen az ártatlan kedvtelésen át kell esni, s nyugodt lélekkel megadták bele magukat.

Linka leült az egyik ablakhoz, legkevésbé sem levén ezen jelenet által meghatva. Azon szelid kedélyű lények közé tartozék ő, kik megszokták már, hogy semmi bele szólásuk se legyen tulajdon sorsukba, kik tudják ma gukról, hogy a természet őket nem jogosította fel magukat csoda szépnék, vagy elméseknek tartani, s ennél fogva valami kitünő állásra soha sem tarthatnak igényt a világban, kik ha rajzolna is lelkeikben ideált, örökké ott temetve marad az, s kit mélyebb belátás, vagy gyámkodó kegyelet oldalukhoz vezet, ahoz nem visznek ugyan lángoló szerelmet, de tiszta törhetlen hűséget igen, s egy sohaj, egy köny el nem árulja egész életükön keresztül, hogy a szív üresen maradt!

Ő tehát leült nyugodtan himzöaszta mellé, míg a tulsó ablakban Sándor úr húzta meg magát, egy nagy olajfestvényre bámulva, melly egy szép piros pásztorleánykát ábrázolt. Bizonyosan arra gondolt, hogy milyen sokba kerülhetett annak a képnek a rámája.

Linka észrevette a báméskodást, s hogy megkezdhesse a beszédet, megszólítá Sándort.

— Azt a képet nézi, ugy-e mennyire nem hasonlít hozzám?

— Magához? kérdé elnevetve magát Sándor. Ohoho! De hogy hasonlít.

— Sokkal pirosabb, mint én vagyok.

— Az ám.

- És kövérebb is mint én.
- Persze, sokkal.
- Linka azt kezdé hinni, hogy szerencséjére olyan emberrel akadt össze, a ki szereti megmondani az igazat.
- Én nem is tudom, hogy miért akart engemet az a festő szebbnek festeni, mint a millyen vagyok?
- Sándor most vette észre, hogy millyen balga feleleteket adott, s sietett magát kivágni.
- Az az hogy nem szebb ez a kép, mint a kisasszony, sőt inkább csunyább, mert ennek görbe is a feje, az egyik része az arcának szélesebb, mint a másik.
- Linka átlátta, hogy egy becsületes emberrel van dolga, a ki annyit sem ért a képekhez, mint egy bivaly. Más témát kellett kezdeni.
- Kegyed Pesten lakott, megismerkedett ugy-e bár az ott lakó költőkkel?
- Óh igen bizony voltak nagy költők közöttünk, a kik igen sokat elköltöttek, de én nem sokat költöttem, hat forintom járt minden hónapra a princzipálisomtól, meg ebéd vacsora.
- Linka nagyot nevetett, azt gondolta, hogy Sándor élczeskedni akar, pedig nem volt szándéka.
- Menjen kegyed. Nem olyan költőket értettem, hanem versírókat.
- Úgy? szólt Sándor szétnézve a világban, bizony olyat nem láttam Pesten.
- De műveiket szokta olvasni? például Vörösmartyt?
- Óh azt igen. Ugy e az az, a mit Kisfaludy írt?
- Dehogy! Hiszen Vörösmarty maga a költő.
- Ahán! Tudom már. Ó írta Kisfaludyt.
- Ejnye kegyed én velem tréfál. Csak nem akarja tán elhítenni, hogy épen nem ismeri a magyar költészetet?
- Űm. Furcsa. Hát azért, ha egyet nem ismerek, ismerhetek olyat, a kit meg más nem ismer. Szeretem én a verseket nagyon, tudok annyit könyvnélkül, hogy.
- Szépek? Irjon le nekem a dalg్యűjteményembe egy párt. Kiktől vannak?
- Hát a legszebbek Vad Jánoséi.
- Linka rábámult.
- Kicsoda az a Vad János?
- No látja, azt meg maga nem ismeri, pedig Kőrösön poéták praceptora volt.
- S szép munkái vannak?
- Hm. Elhiszem azt. Millyen verse az a „Kikeletkor.“ Csupa merő alcaicusokban, meg „A hurkához“, meg „Tobiás napra“, aztán meg „A kukoriczaszár panasza a felfutó bab ellen.“ Tyhű! az valami felséges! Hát még aztán a „Repüljetek múzsák!“ a mit examenre írt, mikor a szülőktől búcsuzik!...
- S hol jöttek ki mindezek? kérdé Linka szorongatott tekintettel.
- Hát a „Hippocrenében.“ Felelé Sándor bizvást.
- Mi az? Rebegé Linka ájtatos félelemmel.
- Újság.
- Még én nem láttam. Sohajta a szegény leány belső szemrehányással. Hol jelenik meg?
- Hát Kőrösön.
- S ki adja ki?

— Hát a diákok. Irják maguk, kinek szebb írása van, s elhordják a szép kisasszonyoknak olvasni. Az az hogy én — nem hordtam ám sehova; — sietett megigazítani magát a jámbor, nehogy valaki feltehesse róla, miszerint ő még kisasszonyokhoz is járt.

Boldog Isten, hány ember van ilyen, a ki azóta, hogy az iskolából kijött, semmit sem tanult, s megvénül a classisokból elhozott eszmékkal; aztán legyen az ember neki felesége. Nekem van egy tanuló társam, a ki ezelőtt tizenegy esztendővel igen ügyesen tudott elmondani egy paraszt anecdotát. Az idén találkoztam vele, három szót váltottunk, a negyediknél megint elkezdte ugyanazt az anecdotát. Aztán legyen neki az ember jó barátja.

Szerencsére ez ártatlan kedvtöltésnek ezúttal félbe kellett szakadni, komolyabb gondokat idézván elő a sors ez alatt; — történt ugyanis, hogy míg a két öreg ur a lovakat vette szemlére, azalatt Zsuzsi néni leszálla a kertbe, tulajdonképen nem abban gyönyörködni, hogy milyen szépek a virágok? hanem inkább, hogy tudomást szerezzen felőle, vajjon mint ért leendő menyecsszony a konyhai kertészethez. Péterke ezalatt felszabadítatott, hogy fogjon lepkéket és bogarakat, melly utasításhoz híven elkezdte a kis fiúcska keresztül kasul nyargalózni a virágágyakon, spargatelepeken, kergetve azokat a sunda egyszínű sárga lepkéket, a milyen milliom van egy kertben, mikor jó nap süt; végre lefogott egyet a sipkájával, s vitte nagy diadallal az anyjához.

— Mámi! fogtam bogarat hihi!

A mámi épen azon törte a fejét, hogy minek az a tengeri gyöp az ágyak szélén, mikor ha e helyett endivia saláta volna, azt megis lehetne enni.

— Jól van fiacskám, csak tedd el. Majd megmutatjuk a Linka néninek; hogy megörül neki.

Péterke szót fogadott s beledugta a lepét a bugyogózsebbe, s valahány lepkét bogarat elfogott, mindegyikkel futott az anyjához, lóggálva a buksi fejét két oldalra.

— Mind megmutatjuk a Linka néninek. Majd hogy megörül neki.

Vége a nagy bogárfogdosás közben a méhekhez találta vetődni, s látván, hogy ott sok bogár van, nosza rajta vadászatot indíta ellenük, azok aztán megcsipkedték úgy, hogy mire az anyja a nagy ordításra odarohant, már akkor az egyik arcza akkorára volt dagadva, mint egy czipó, a szeme egészen eltűnt a daganat miatt s a szája úgy félrement, hogy csak oldalvást lehetett meglátni.

A szerencsétlenség megtörtént; nosza mindjárt hideget meleget, olajat, pálinkát, ki mit tudott tanácsolni, applicáltak a gonoszul járt ifju ember orczájára; de a daganat azért megmaradt. Ennek a jövendője három napra biztosítva van. Veszteg fog egy helyben ülni, vagy feküdni, bekötött orczával, a mellette ülő hetesné minden félórában hideg vízzel fogja borogatni. Annyit nyertünk vele, hogy a bekövetkezendő végzeteljes napok alatt nem fog mindenütt lábalatt lenni.

Linka szaporán a konyha után látott, a mi igen jó ürügy volt rá nézve az ártatlan kedvtelésből megmenekülhetni. Ott hallá nem sokára az ujon érkezett hintó gördülést. Nem is figyelt rá, csak a pecsenyére és lábosaira volt gondja. Azt azonban meg nem gátolhatta, hogy a kíváncsi szolgálók az ablakhoz ne fussanak, megtudni, hogy ki érkezett, s nagy újjongatva beszéltek onnan.

— Jaj kisasszony! Be gyönyörű hintó járt be; ez ám csak a kocsis; nem

olyan, mint az a Matyi! hogy lobog a gyolcs inge újja! Most meg egy eszemadta szép gavallér ugrik ki a hintóból, s úgy emel ki egy derék úri asszonyságot, meg egy kis piros kisasszonyt. Ez már aztán a völegénynek való legény!

— Ugyan mit fecsegtek, szól bele boszúsan Linka; jobb lenne, ha az edényekhez látnátok.

De azok még el sem jöhettek az ablaktól, midőn új zaj ragadta meg tudni vágyásukat. Egy ló vágatása hangzott az udvaron, s a mint a ló megállt, s a lovag le szállt róla, finom affectált órrhangon e szavak hallatszának kívül, — hihetőleg a házi urhoz intézve.

— Én Sós Kálmán vagyok. Kivántam tiszteletemet tenni.

De már erre a szóra Linka csakugyan a tojánhéjat vetette a liszt közé a sárgája helyett, s ezen ismét annyira megijedt, hogy a kötényzsebbe dugott Regélőt minden további gondolkodás nélkül a tűzbe vetette.

— Mit csinál a kisasszony! kiálta fel a terjedelmes szakácsné, hisz mind bele hordja a tűz az ételbe az égett papiros pernyét!

S hogy tetézve legyen a baj, még az öreg úr is kijött, sugárzott az arcza az örömtől, s olyan gonosz volt, hogy a leányához lépve „egyszót se” szólt neki sokáig, csak nézett rá és mosolygott és hunyorgatott a szemével kedélyesen, míg a szegény leány semmit sem látszott jobban ohajtani, mint hogy bárcsak valami csoda által valahogy lesüllyedhetne a pinczébe.

— Tetszik valami édes atyám? mert végtére megszólalni.

— Az nem tetszik, hogy te a konyhában vagy.

— Miért édes atyám?

— Mert ma mindent el fogsz szólni.

Szegény Linka, ha lehetett volna még jobban elpirulnia, mint a mennyire már elpirult, még tán azt is megtette volna; mert jól értette a tréfás czélzatot, s tetézte zavarát még a szakácsné is.

— Jól teszi tekintetes uram, vigye be innen a kisasszonyt, úgy is minduntalan bajt csinál, a tojánhéjat üti a tálba, s mindenféle papirosokat éget.

Linka csitítani akarta a cselédet, arra valamennyi elkezdett lármázni; végre meg kellett adnia magát, s apja karjába fogozva elhatározni magát a nagy áldozatra, hogy a konyhát elhagyja, s a vendégek közé menjen.

Pedig milyen jó menedékhely hasonló esetekben a szegény lányokra nézve a konyha.

Most lássuk a csatatért.

A pamlagon ül egyfelől Zsuzsi néni, ki az órrát szüntelen boszontva mutató újjával, hevesen iparkodik valamit magyarázni suttogva a pamlag másik szegletében ülő csendes asszonyságnak, kiben Károly anyjára, a jó Tállyainéra ismerünk, s kinek nincs nagyobb törekvése, mint hogy magát mentül csendesebbnek mutassa: sorsában megadva magát szótlannul hallgatja Zsuzsi néni folyton folyó hazugságait, mikbe az olykor úgy belekeveri magát, hogy maga sem tud belőlük kihatólni.

Mellette áll Sándor öcsém, ki egészen ki látszik sodrából véve ennyi embert látva egy rakáson, bár annyira még az esze nem jár, hogy köztük két vetélytársat is gyanítson. Menyhárt úr halk hangon egyremásra tartja bölcs tanácsadásokkal, hogy miként viselje magát mikor szól, mikor beszél és mikor valamit mond: az asztalnál késrevillára vigyázzon, a kenyeret ne harapja, hanem vágja késsel, a száját ne tö-

— Hát a diákok. Irják maguk, kinek szebb írása van, s elhordják a szép kisasszonyoknak olvasni. Az az hogy én — nem hordtam ám sehova; — sietett megigazítani magát a jámbor, nehogy valaki feltehesse róla, miszerint ő még kisasszonyokhoz is járt.

Boldog Isten, hány ember van ilyen, a ki azóta, hogy az iskolából kijött, semmit sem tanult, s megvénül a classisokból elhozott eszmékkal; aztán legyen az ember neki felesége. Nekem van egy tanuló társam, a ki ezelőtt tizenegy esztendővel igen ügyesen tudott elmondani egy paraszt anecdotát. Az idén találkoztam vele, három szót váltottunk, a negyediknél megint elkezdte ugyanazt az anecdotát. Aztán legyen neki az ember jó barátja.

Szerencsére ez ártatlan kedvtöltésnek ezúttal félbe kellett szakadni, komolyabb gondokat idézván elő a sors ez alatt; — történt ugyanis, hogy míg a két öreg ur a lovakat vette szemlére, azalatt Zsuzsi néni leszálla a kertbe, tulajdonképen nem abban gyönyörködni, hogy milyen szépek a virágok? hanem inkább, hogy tudomást szerezzen felőle, valjon mint ért leendő menyecsszony a konyhai kertészethez. Péterke ezalatt felszabadítatott, hogy fogjon lepkéket és bogarakat, melly utasításhoz híven elkezdte a kis fiúcska keresztül kasul nyargalózni a virágágyakon, spargatelepeken, kergetve azokat a sunda egyszínű sárga lepkéket, a milyen milliom van egy kertben, mikor jó nap süt; végre lefogott egyet a sipkájával, s vitte nagy diadallal az anyjához.

— Mámi! fogtam bogarat hihi!

A mámi épen azon törte a fejét, hogy minek az a tengeri gyöp az ágyak szélén, mikor ha e helyett endivia saláta volna, azt megis lehetne enni.

— Jól van fiacskám, csak tedd el. Majd megmutatjuk a Linka néninek; hogy megörül neki.

Péterke szót fogadott s beledugta a lepét a bugyogózsebbe, s valahány lepkét bogarat elfogott, mindegyikkel futott az anyjához, lóggálva a buksi fejét két oldalra.

— Mind megmutatjuk a Linka néninek. Majd hogy megörül neki.

Vége a nagy bogárfogdosás közben a méhekhez találta vetődni, s látván, hogy ott sok bogár van, nosza rajta vadászatot indíta ellenük, azok aztán megcsipkedték úgy, hogy mire az anyja a nagy ordításra odarohant, már akkor az egyik arcza akkorára volt dagadva, mint egy czipó, a szeme egészen eltűnt a daganat miatt s a szája úgy félrement, hogy csak oldalvást lehetett meglátni.

A szerencsétlenség megtörtént; nosza mindjárt hideget meleget, olajat, pálinkát, ki mit tudott tanácsolni, applicáltak a gonoszul járt ifju ember orczájára; de a daganat azért megmaradt. Ennek a jövendője három napra biztosítva van. Veszteg fog egy helyben ülni, vagy feküdni, bekötött orczával, a mellette ülő hetesné minden félórában hideg vízzel fogja borogatni. Annyit nyertünk vele, hogy a bekövetkezendő végzeteljes napok alatt nem fog mindenütt lábalatt lenni.

Linka szaporán a konyha után látott, a mi igen jó ürügy volt rá nézve az ártatlan kedvtelésből megmenekülhetni. Ott hallá nem sokára az ujon érkezett hintó gördülést. Nem is figyelt rá, csak a peccenyére és lábosaira volt gondja. Azt azonban meg nem gátolhatta, hogy a kíváncsi szolgálók az ablakhoz ne fussanak, megtudni, hogy ki érkezett, s nagy újjongatva beszéltek onnan.

— Jaj kisasszony! Be gyönyörű hintó járt be; ez ám csak a kocsis; nem

ollyan, mint az a Matyi! hogy lobog a gyolcs inge újja! Most meg egy eszemadta szép gavallér ugrik ki a hintóból, s úgy emel ki egy derék úri asszonyságot, meg egy kis piros kisasszonyt. Ez már aztán a vőlegénynek való legény!

— Ugyan mit fecsegték, szól bele boszúsán Linka; jobb lenne, ha az edényekhez látnátok.

De azok még el sem jöhettek az ablaktól, midőn új zaj ragadta meg tudni vágyásukat. Egy ló vágatása hangzott az udvaron, s a mint a ló megállt, s a lovag le szállt róla, finom affectált órrhangon e szavak hallatsának kívül, — hihetőleg a házi urhoz intézve.

— Én Sós Kálmán vagyok. Kivántam tiszteletemet tenni.

De már erre a szóra Linka csakugyan a tojáshéjat vetette a liszt közé a sárgája helyett, s ezen ismét annyira megijedt, hogy a kötényzsebbe dugott Regélőt minden további gondolkodás nélkül a tűzbe vetette.

— Mit csinál a kisasszony! kiálta fel a terjedelmes szakácsné, hisz mind bele hordja a tűz az ételbe az égett papiros pernyét!

S hogy tetézve legyen a baj, még az öreg úr is kijött, sugárzott az arcza az örömtől, s olyan gonosz volt, hogy a leányához lépve, egyszótt se' szólt neki sokáig, csak nézett rá és mosolygott és hunyorgatott a szemeivel kedélyesen, míg a szegény leány semmit sem látszott jobban ohajtani, mint hogy bárcsak valami csoda által valahogy lesüllyedhetne a pinczébe.

— Tetszik valami édes atyám? mert végtére megszólalni.

— Az nem tetszik, hogy te a konyhában vagy.

— Miért édes atyám?

— Mert ma mindent el fogsz szólni.

Szegény Linka, ha lehetett volna még jobban elpirulnia, mint a mennyire már elpirult, még tán azt is megtette volna; mert jól értette a tréfás czélszót, s tetézte zavarát még a szakácsné is.

— Jól teszi tekintetes uram, vigye be innen a kisasszonyt, úgy is minduntalan bajt csinál, a tojáshéjat üti a tálba, s mindenféle papirosokat éget.

Linka csitítani akarta a cselédeket, arra valamennyi elkezdett lármázni; végre meg kellett adnia magát, s apja karjába fogóztatva elhatározni magát a nagy áldozatra, hogy a konyhát elhagyja, s a vendégek közé menjen.

Pedig millyen jó menedékhely hasonló esetekben a szegény lányokra nézve a konyha.

Most lássuk a csatát.

A pamlagon ül egyfelől Zsuzsi néni, ki az órrát szüntelen boszontva mutató újjával, hevesen iparkodik valamit magyarázni suttogva a pamlag másik szegletében ülő csendes asszonyságnak, kiben Károly anyjára, a jó Tállyainéra ismerünk, s kinek nincs nagyobb törekvése, mint hogy magát mentül csendesebbnek mutassa: sorsában megadva magát szótlannul hallgatja Zsuzsi néni folyton folyó hazugságait, mikbe az ollykor úgy belekeveri magát, hogy maga sem tud belőlük kihatalni.

Mellette áll Sándor öcsém, ki egészen ki látszik sodrából véve ennyi embert látva egy rakáson, bár annyira még az esze nem jár, hogy köztük két vetélytársat is gyanítson. Menyhárt úr halk hangon egyremásra tartja bölcs tanácsadásokkal, hogy miként viselje magát mikor szól, mikor beszél és mikor valamit mond: az asztalnál késrevillára vigyázzon, a kenyeret ne harapja, hanem vágja késsel, a száját ne tö-

rülje az abroszba, a poharát fel ne döntse, a sótartóba ne körömmel nyúljon, hanem kés hegyével, a levesre ne igyék, teleszájjal ne beszéljen, az ecetet, olajat mosdóvizet megne iszogassa. Továbbá, hogy háttal senkinek se forduljon, másnak a szavába ne vágjon, nagyon ne röhögjön, s több efféle, mik Sándor öcsémnek még azt a kis bátorságát is elvevék, a mit az új atilla kölcsönzött neki.

A tulsó oldalon Károly áll, csinos fesztelen alak, könnyelmű arcán nem látszik semmi ünnepélyes feszesség, lassan enyelgve beszélget hugával, a kis pajkos Lizával, kinek hamis szemei el el vágnak néha a tulsó oldalra, mi közben mindig talál valami igazítani valót bátyja nyakkendőjén, inggallérán, hajfürtein, egy egy vékony pehelyszálat levenni öltönyéről, mindent olly titokban, hogy rajtunk kívül senki sem veszi észre.

Végre az ablakban áll Kálmán a költő, karjait összefonva, s hátát egy karszéknek vetve. Arca minden elképzelhető szerencsétlenséget iparkodik kifejezni: az ilyen boldogtalan arcoknak nagy hatásuk van a fiatal lányokra; halvány holdas kép, titkos sóhajtások, szomorú mosolygás, mikor más nevet; félre vonulni egy szegletbe; ott a hol mindenki látja, midőn a többiek mulatnak, vigadnak, s onnan világgyűlölő képpel tekinteni le az emberi hiúságok piaczára: egyet egyet köhenteni, s ha kérdik, mért köhög? szelid andalgó megnyugvással tenni mellre a kezét, s beszélni közelgő őszről, lehulló falevelekről, s édes álomról lehullt falevelek alatt, költői hasonlatokat mondani, hogy e köhögés hangja — koczogtatás a tulvilág kapuján, s más effélék mindig biztos sikerrel használhatók tapasztalatlan szívek ellenében.

Illy csatarendben foglalták el a tért az ellenséges praetendensek. Legerősebb közöttük kétségtelenül a Gulyási Sajtári család. Őket a házi ur régi barátságos ismerete, korábbi ígéretei és saját merészségük, s a minden ostobák védistene, a szerencse legkedvezőbb helyzetbe állítá, daczára annak, hogy a kis népfelkelés, a mindenttörő Péterke a méhek elleni harcban előlegesen demontiroztatott. Kálmán a költő eléggé veszélyes egy magában véve, verseiben forralt titkos lázítások és szivbeli összeesküvések által, míg Károlynak a legkedvezőtlenebb helyzet jutott. Őszinte, becsületes szív, hazudni nem tudó ajk, tettetéshez nem értő arc; hozzá még az a baj, hogy szegény édes anyja nem hogy fiára eredményeket és jó tulajdonságokat iparkodnék ruházni, sőt valahányszor róla beszél, nyílt szivvel elmondja mindenkinek, hogy ez biz egy korhely fiú, a ki mind tanuló, mind juratus korában igen sok pénzt elköltött, nagy kártyás, és más mindenféle rosz tulajdonság meg van benne. Ugy hogy szegény fiúnak akár előre karjára mernők akasztani a kosarat, ha szerencséjére Lizinka képében egy furfangos kis nemtő nem volna mellé adva, ki alkalmasint megforgatja még az egész társaságot.

(Folytatjuk.)

MŰBIRÁLATI ROVAT.

Szombaton, april 2-kán „Velencei kalmár“ Shakespearétól. Aldridge Ira vendégjátéka.

Azon lehetőségért, hogy Aldridget mint „Velencei kalmárt“ láthassuk, elnézéssel kelle lennünk azon körülmény irányában, hogy a szereplők egy drámában különböző nyelven beszéltek legyen; mi különben a színészeti képtelenségek sorába tartoznék. Mert a mai előadásban Aldridge angolul, a nemzeti színház tagjai pedig, — természetesen — magyarul beszéltek.

Afrikai vendégünk ma, mint Shyllok, egészen europai arcot öltött, s ez neki valóban meglepőleg sikerült. A tompa fekete orr eltűnt, s helyette horgas fejr orr állott elő; valamint a néger gyapjat is fejr bőrr félkopasz fej váltotta fel.

Nekünk ugy tetszik, hogy Aldridge művészete, ma egy egész fejjel magasabb volt, mint Macbethjében. Ezen Shyllok, mellyet ő élénk teremtett, az egyéni sajátzerűség bevégzett ábrázolata volt, a keleti vérmérséklet és fajtermészet általános szellemében. Kedvező körülménynek tekinthető, hogy a műfeladat ez utóbbi pontban, a művész személyiségivel, véletlenül ma ismét találkozott, mennyiben a zsidó is keleti származatu népfaj. Illyen keleti faju zsidó volt ő, testének és lelkének minden izében, minden helyzetben s állapotban. Illyen volt atyai s kalmári vesztesége kinaiban; hártatlan vallás- és fajgyűlöletében; kárörömének ama gyönyörű perczében, midőn Antonio vesztesége felől értesül; illyen ama végső megsemmisülés fönséges tragikai pillanatában, midőn a keresztyén (?) igazságszolgáltatás őt javainak vesztésére ítéli, s életének is csupán a hitváltoztatás föltétele alatt kegyelmez meg.

Mennyire saját módja ez a lélek nyilatkozásának! . . . mennyire különszerű alakjai ezek az érzelemnek, indulatnak, szenvedélynek, szóval: a kebel minden mozzanatának! . . . És e hang, és ez idegenszerű alakok milly tiszta, érthető nyelven beszélnek mégis az egész emberiséghez! . . .

Hol van azon itészeti daguerreotyp, melly e művészi ábrákat, vagy csak egyetlen perczet ezekből, képmásolni s az öröklét számára fentartani vállalkoznék? . . . Hol a mesterség, melly a látás és hallás hiányait kárpótolhatná azokra nézve, kik ez élő képektől távol vannak térben és időben? . . .

Az ítélő tehetség földhözragadt szegénységét sehol sem érezzük inkább, mint a művészet rendkívüli látványainak körében. Számítgató, méregető, rendezgető egész képessége alig terjed tul a művészet technikai körén; mert mihelyt a művészi szellemet, magas röptében, bármilly távolról, kísérni akarja: a képzelet szárnyaira kell falkapaszkodnia, csupán illy módon juthatván el a tapasztalásnak amaz ismeretlen tájaira, hol a lángelme nyomain haladva, elveket gyűjthet a mütudomány számára; veteménymagvakat, mellyek elhintetvén a művészet kertében: égi gyümölcsöket fognak teremhetni a földieknek.

Ugy van, és nem másként. Az itészetnek tanulnia kell, hogy tanithasson. Im itt a fényes alkalom. Megtanulhattuk e nagyszerű müt példányon, hogy a többek között, a tragödia méltóságos hangvitelével milly elengedhetlenül szoros öszhangzatba kell

állania a játék minden egyes részleteinek s az egyes eszközök kezelési módjának, ha bárcsak a legelső fokát akarja is e játék elérni a művészeti tisztaságnak.

Aldridge, mint új tünemény a színművészet mezején, egy új világrészét tárta föl előttünk a tragikai hangművészetnek; s ezzel egyszermind a testjáték művészeti látkörét is messze kiterjesztette. Mi eddig hallatlan vakmerészség, vagy delirium egy nemeként tünt volna föl a színművészetben, egy fejér bőrű lángelme részéről, — kinél magasabb sejtelmek, s az ihlet sugalma szinte kimutathaták a valónak, vagy lehetők határait: — az most úgy jelenik meg előttünk, mint a nagyszerű valóságnak és rendkívüli szépségnek netovábbja.

E szerint, ha áttekintjük a tért, mellyen Aldridge művészete mozgott, széltében és hosszában; s egyszerüen elemezzük az erőket, mint annak egyes műszereit: egyik lényeges tanulságul állandó elő a hangerő végtelen változatokra képesítésének szükségége. De minthogy a hangok erejének forrása, művészetünkben nem a tüdő, sem a gyomor, hanem kizárólag a szív: tehát az érintett szükséggel együtt jár az is, hogy a szív érzelmei szinte végtelen változatokra képesíttessenek, az az: hang és érzelem egysége, a tökélynek olly fokára gyakorlandó, hogy valamint a hang, örökké tisztán kell hogy nevén nevezze az érzelmet, szintugy viszont az érzelem örökké tisztán kell hogy saját hangját megtalálja. Csupán e kettőnek teljes egységében levén az erő, melly szívhez szól és lelket ráz; míg a tartalom nélküli tüdőhang a fülnek előtermein belül hatni nem képes.

Elvül tünik föl továbbá, hogy nem szükség kimeríteni akarni véges eszközökkel mindazon mérhetetlent, mi a lélekben és szívben van; a művészet megfelelt föladatának, s legmagasabb célját érte el, ha csupán sejtetni, vagy közvetőleg éreztetni képes azt, mit kifejezni nem lehet.

Olly természetű műfeladatokban, hol rokonmű lelkiállapotok halmozvák össze, hol ugyszólván a költészeti egyhanguságot színészeti dallammá változtatni lehetetlennek látszik: ott az indulatok pontos articulatiojának titka abban áll, hogy ki kell keresni a rokonszerű, hasonnemű, s egymás mellé sorban helyezett érzelmek eltelentétele oldalait, s ezekre helyezni a kifejezés sulyát; ekkép nem fognak ez egyhangu érzelmek színetlenül, s határozatlanul összefolyni, hanem egymást fogják kitüntetni, bármilly finom árnyzatok tennék is köztök a különbséget.

Láttuk azt is, hogy a színművészet legdicsőbb perceiben a testjáték nem mint különálló része jelenik meg a cselekvésnek, hanem a kifejezés egységébe teljesen beolvastott elem gyanánt, észrevétlenül. Szinte fényesen igazolva láttuk ez alkalmommal a mozgásbeli gazdálkodásnak amaz elveit, miket a minapában említeni volt szerencsénk, nem épen mint saját találmányunkat, hanem mint a mellyeket alkalmilag fölleveníteni szükséges. Láttuk, mikép egyes tagjainkkal, mint műeszközökkel bánás tekintetében, mennyire nem szabad magunkat a véletlenre, a pillanatra, vagy a lelkesedésnek látszatos mindenhatóságára biznunk, s hogy ezekben a művészeti összhangzás tökélye csupán százezerszeres gyakorlatnak lehet érett gyümölcse. Meggyőződhetünk, miszerint a mesterinasi éveket a legnagyobb természeti adományuk sem szökheték még át büntetlenül; hogy a természetben ugrás nincs; hogy a művészeti érettséghez idő, fáradszatlan önképzés és gyakorlat kívántatik.

Ugy van ifju társak a muzsák mesterében!... ne azt tanuljuk a lángelmétől, hogy hol állott, hol ült, mikor tett így, mikor amugy: mert hiszen ennyit a majom is megtanulhat, az ügyes papagály nem kevesbbé; hanem tanuljunk tőle elveket s

műszabályokat. Kísérjük a nagy szellemet, művészetének vezérfonalánál fogva, indokról indokra, visszafelé azon pontig, honnan kiindult: a fogalmazás kezdő pontjáig, a végett, hogy megismerjük lelkejárásának nyomait, s követhessük az utat, mellyet ő követett, vagy tört magának; ama szintolly csodálatos, mint fáradalmas utat, melly van a szellemi kezdőpont, és azon gyakorlati végpont között, hol a gondolat megtestesülve lép elő a színész művészetében.

A sötét és zivataros éjszakában elkésett vándorok nyugtalanságával kell őt nyomoznunk, művészetének titkos ösvényein, hogy kínosan érezhessük, milly tömérdek a tenni való előttünk, meddig testi lelki műszereinket e fönséges ábrázolatok tökélyeihez idomíthatandjuk; hogy nyomasztó öntudalmára juthassunk: minő pályát kell a véges eszközöknek megfutniok, hogy a végtelent kifejezni, s valósítani képesekké válhassanak, szóval gyötrő és zaklató öntudalmára ama régi, de mély igazságnak, hogy milly rövid az emberélet, s ehhez képest milly végtelen a művészet!...

Mi Aldridget, mint színművészt, nem hasonlítjuk senkihez azok közül, kiket a világban szeretszét látni s bámulni alkalmunk volt. Aldridge szintolly egyedül áll a természetben, mint más kitűnő egyéniség, melly senkihez nem hasonlít, csupán önmagához. Azt mondani, hogy Aldridge nagyobb egy fejjel, mint egy másik, fejr bőrtü lángelme: anyyi, mint azt állítani, hogy a pálmafa szebb, mint a paradicsommadár. Minden egyéniség egyetlen a maga nemében, és kipótólatatlan; a természetben szintogy, mint a művészetben. Egyik sem képes a másikat feleslegessé tenni, vagy hiányát kipótolni.

EGRESSY GÁBOR.

TARKA KÉPEK.

EGY ÖREG SZINÉSZ NAPLÓJÁBÓL.

VII. De bizony megberetválom.

Komáromban egy vén borbély legény ellenállhatlan rokonszenvvel viseltetett a színészek iránt, minden előadásukban jelen volt; ő neki legjobban tetszett minden darab, ő tapsolt legjobban, ő kurjongatott legharsogóbb éljeneket. Minden színésszel belső barátságot igyekezett kötni, és ígérte, hogy míg a társulat Komáromban lesz, mindegyiket ő saját kezével, mint első borbély Komáromban, fogja beretválni, és ki is kérte magának, hogy az ő kezét ki ne kerülje senki, mert nem hiszem, mondá hogy egy borbélylegény is képes legyen színész uraimékat olly tiszta állal bocsátani szinpadra, mint én. E nyilatkozata még nem volt minden, hanem beretváló készsége még annyira is vitte, hogy feljött készségeivel a próbára, minden játszó színész állat megczirógatta, oh így ki nem bocsáthatom az urat ma a szinpadra, hiszen olyan az álla, mint a borosta. A színész vonogatta magát, mondván, köszönöm készségét édes Kaján uram, tegnap beretvált meg, és nem akarom magam szoktatni a mindennapi beretválásra. De bizony megberetválom, viszonzá ő, édes nagy uram, hiszen nekem lenne az szégyen, tudja az egész város, hogy én beretválom a társaságot, mit mondanának, ha így lépne ki a szinpadra? Csak tessék leülni, és nolle velle megberetválta. És mikor beretvált, mennyi gyönyört látszott érezni, vidám arcot mutatott, és

szép történetecskéikkel igyekezett az időt rövidíteni; és a színészek azzal fizették őt mindenkor ki: jaj be könnyű keze van Kaján uramnak.

VIII. A felfordult színlap

Valamint vannak sokan, kiket a rokonszenv visz egyenesen a színészeti pályára, úgy vannak kiket éppen ellenkező érdek sodort oda. Illyenkor bár mennyire kinyissa szemeit egy színigazgató, mégis megtévedhet, és ugyan megis tévedt, mint a híres Megyeri színész midőn beállni akart a társulatba, senki semmit se nézett ki belőle, csak később vált meg, hogy ő nagy mimikus. A többi közt Váczon 1820-ban beköszön a színészekhez egy jó kinézésű, jól öltözött ifju, jelenti, hogy már régen rejtegeti keblében a színészet iránti vonzalmát, és különösen ajánlá énekhangját — igaz, hogy azon szóra, midőn erősíté, hogy hangját ha jól kibocsátja, el hallik túl a Dunán a szigetbe egy órányira is, meglehetett volna itélni együgyűségét, — de akkor még nem igen lehetett válogatni az ujjoncokban, és úgy vélcdeztünk, hogy kardalokban majd hasznavehető lesz, — tehát azzá fogadtuk. Midőn hallaná, hogy czédula hordozónk még nincs, ő felvállalá mindnyájunk örömére, láttuk, hogy bátorbeszédű, jó külsejű ifju, arra igen alkalmas lesz gondolánk, annyival is inkább, mivel tudományával, miveltségével dicsekedett, elbeszélte, mennyibe került szüleinek az ő iskoláztatása, az édes anyja mennyi hurkát, kolbászt, füstölt húst küldött utánna a collegiumba, diák szavakat is kevert beszéde közé: „servus humilimus“-sal köszönt. Ezek után képzelheti-e valaki, hogy mégis utánna felfordítva falra ragasztott színlapot találjon valaki; pedig úgy volt. — Midőn ezt megláttam, azt gondoltam, valaki csuf-ságból tette, mert az időben több ellenségei voltak a színészetnek, mint most, gondolám midőn még a tapasz meg nem száradt, azon frissiben valaki lehúzta színlapunkat a falról és megfordítva visszaragasztotta előbbi helyére, de meglátván Szitás Jánost, (igy hitták ezen ujjonnan beavatott csédula osztót) kérdém tőle: — ki ragasztotta fel a czédulat ezen szegletre? Én, felele János. No csak fontolja meg János öcsém jól. Hogyan van ez a falra ragasztva? kezdi tapogatni, a kezével ütögeti, simogatja, mint a csizmadia, midőn a bőrt egyengeti. — „Hát mi baja van ennek a czédulának uram? nem jól van ez ide ragasztva? hiszen ezt a zajos eső se mossa le innen, se a forgószeél el nem viszi.“ — Hát nem látja, hogy felfordítva van? — Felfordítva, kérdé ő, már hogy lenne ez felfordítva? — Ugy, hogy ennek kell lenni felül, amannak a résznek alól, a nyomtatás, a betűrendszer úgy hozza magával. — No bizony hát baj az? én azt tartom, mindegy, monda ő. — Nem mindegy, felelék én — hiszen ki a menykő olvassa el a színlapot, ha fel van fordítva. — Én ugyan nem, felele ő, de a ki olvasni tud, az elolvashatja. — Hogyan gondolja ezt? — Ugy hogy például a mit én olvasni tudok, mint a pénzt, fordithatja azt nekem, a hogy akarja, olvasom én szél-tére, ha csak rá tekintek is. — Aha hát maga nem tud írást olvasni János? Nem biz én felele ő. — Pedig olly sokba került szülőinek, mondám, még se ment semmi a fejébe. — Mehetett volna biz abba, de rest voltam. — Hát csakugyan teljességgel semmit sem tud, se írni, se olvasni, se írást, se nyomtatást. — Hiszen ha azt tudnék, inkább állottam volna cancellistának, mint komediásnak.

ZAFIRKÁK.

B-tól.

☐ — Huzz egy nótát Ferkó, de keserveset nagyon, mert elfogyott a pénzem!

— A biz keserves állapot tens úr, s erre csak az illik, hogy „elfogyott a nota!“ *)

Ezzel a művészek fogják hegedűjüket s — haza mennek.

☐ Egy buzgó patrióta minap erősen forgatta Básthly uram munkáját.

— Mit keres spectabilis olyan nagyon azokban a családszarmazási foliásokban?

— Csak azt biz én uramöcsém, hogy vajjon ez a híres Ira Aldridge nem hazánkfia-e s már itt egy helyütt nyomára is akadtam . . .

— Akadt a manót! hiszen a Senegal partjairól való fekete.

— Hisz épen a — szentgáli biz az uramöcsém, akárhogy disputálja.

☐ Hangverseny microscopiumon tekintve. Infusoriák: kikszerék, rekedtség, tapsvágy, félreismert hangjegyek, eljátszott-tetszés, hallatlan-hangok, nagyszerű-terem, picziny-művészek. Első szám: A virtuoz öt másodperczel kilépés előtt felhuzza kesztyűjét, hogy ismét — lehuzza. 2-dik sz. Cavatina és Morceaux a Peleskei notariusból. 3-dik sz. Reisinger Hortitól énekli Ballada. 4-dik sz. Egy ábránd, melly a műértőket nagy szomorúságba ejti. 5-dik sz. Egy művész lép fel, annyira parányi, hogy jobban illenek, ha rajta hegedülnének, mint ő a hegedün. 6-dik sz. Egy nagyon kifestett alak jön napfényre: — egy falusi néző azt hiszi, hogy a meszelésből fogja magát produkálni. — A hangverseny folytatában az álló közönség irigyliz az ülők élvezetét. Végül zajos taps, mellyre a művészek rendkívüli hajlékonyságot tanusítanak. A közönség a nagy strapáczió miatt széjjel megy. Ki egy forintot fizetett s három forint árát unatkozott, két forint nyereséggel megy haza.

BUDAPESTI HIREK.

*** Alig van tárgy, melly annyiféle variációra adna alkalmat, mint a színház ügyei. Bár mennyire sajnáljuk, hogy minden jóakaratu kérdésre, felszólításra, kevésbbé jóakaratu mondákra és hírekre felvilágosítást, megerősítést vagy czáfolatot épen lapunk helyzeténél fogva nem adhatunk, miután nekünk csupán bizonyos adatokat lehet közlenünk, s függő kérdéseket mellőznünk kell; végre mégis felhíva érezzük magunkat a közönség elé hozható adatok közlésére. Jelen számunkban ezen közleményeket még nem kezdhetjük meg, s a legközelebbire kénytelenítettünk halasztani. Színházunk kül és belügyeit, anyagi és szellemi állását fogják azok érdeklenni, s teljes reményünk van, miszerint sikerülend a közvéleményt mindezek felől megnyugtattunk.

*** Ira Aldridge lakomák. Mióta az afrikai művész bennünket az al-

*) Sárközi legujabb zeneműve.

bioni költőóriás szellemével, s a senegali szenvedélyek hevével ismertet meg; fővárosunk uri és társas körei viszont a magyar szellemmel és vendégszeretettel iparkodnak őt megismertetni. Mult hetfőn mintegy 40—50 személyből álló írói, művészi és műbaráti társaság rendezett gróf Festetics Leó elnöklete alatt diszlakomát a művészóriás tiszteletére, az Europa szálloda termeiben, mellyen irodalmunk és színművészetünk férfiai kivül, Latkóczyné, Jókainé, Kaiserné és Bulyovszkyné s több irodalom-pártoló hazánkfiai is voltak jelen. Fűszerezték a lakomát Sárközi és Patikárius felváltva működő zenebandái, s különösen Füredink szebbnél szebb s gyönyörű hangon eléadott népdalai. Az idegen művészre nagy hatással volt a magyar szokások, táncz és viselet szemlélete, különösen tetszettek neki a népdalok és a cigányzene, mikben meglepte az a búskomoly mélaság, melly még a vigabb helyeken is keresztülérzik. Ebéd felett Tasner Antal úr angol nyelven felköszönté a társaság nevében, mellyre a művész komoly szívből eredett hangon válaszolt, a Magyarországon talált műveltség, szellem s különösen a színművészetnek kifejlett állása fölötti meglepetését fejezte ki. Elmondta megalázott fájának panaszait, s köszönte a rokonszenvet, mellyet iránta tanusítának. A társaság csak esti kilencz óra után oszlott el, honnan Aldridge újabb estélyre volt hivatalos. Mult csütörtökön ismét több lelkes hazafi rendezett ugyanott diszes lakomát Aldridge tiszteletére, mellyben az előbbenin jelenvoltakon kivül számos úri és művészi vendégkoszorú vett részt. A művész nejjén kivül gróf Teleki Miksáné és Barabásné, színházunk jelesebb drámai és operai művésznői adtak derült arcot a vigalomnak, melly késő éjszakáig tartott. Poharak ürittettek a művészvendégen, nejjén, két kis fián kivül, Ürményi József, Csernovics és Festeticsért. Aldridge viszont többször emelt poharat, majd viszonzásul a hozzá intézett toasztokra, majd a jelenlevő hölgykoszorúra, végül a nemzeti színház tagjait köszönté fel, buzdító elismerést nyilvánítva annak művészei felől, s felhíva őket, hogy ha valaha Londonba menendnek, nemcsak házáat, hanem szívéit is nyitva találndják maguk előtt. Ebéd végeztével élénk táncz keletkezett, mellyben a vendégnők legnagyobb kedvvel vőnek részt. Aldridge kis négy éves fia ott forgott a vendégek közt, nyájasan enyelegve mindenkivel, majd tánczba eredt magyarosan csipőre tett kézzel, majd ismét egy egy tánczoló kapta fel vállára, szóval legothonosabban érezte magát, míg Aldridge egészen ellátszott merülve a cigányzenében. Oda ült a czimbalmos háta mögé, s fél óráig elhallgatta azt egyedül. Végül egy pompás albumot, több mint hetven emlékmondattal beírottan, nyújtottak át a művésznek tisztelői, kik közt az irodalom csak nem minden osztályának jelenvoltak képviselői; a Budapesti hirlap, Pesti napló, Pesther Post, Hölgyfutár, Szépirodalmi lapok, Viszhang, Délibáb, Falusi esték, Magyarország képekben, Nemzeti könyvtár, s más folyóiratok részint szerkesztőik, részint munkatársaik által személyesítették, s ha ki talán előttünk ismeretlen okokból ez estélyeken jelenlenni elmulasztá mint például a Divatcsarnok, azt hajlandók vagyunk inkább önkénytelen meggátoltásnak, mint szándékos visszavonulásnak tulajdonítani.

* * Egy buzgalmáról ismeretes hazafi a kis Ira Aldridgenak picziny magyar atilladalmányt készített, emlékül a magyarországi bácsiakra. Remekül áll a magyar öltöny a kis gentlemannek.

* * A „Pesti Napló“ 923-dik számában „Szépirodalmi lapjaink 1843-ban“ című czikk írója, a Délibában Romeo és Juliáról megjelent bírálatot gyanusítgatva B. jegyű színbírálonknak tulajdonítja, midőn tehát kijelentjük, hogy ezen — u — jegy alatt megjelent bírálatot nem B. hanem Dallos Lajos úr írta, kit engedel-

mével megnevezhetünk, megvárjuk hogy az említett cikkíró az ugyanazonosságon alapuló gyanúsító észrevételét helyre igazítani lovagias kötelességének tartandja.

** Nemzeti színházunkhoz ismét adatott be Shakespearenek egy eddig színpadunkon meg nem fordult vigjátéka: „a windsori csintalan nők.“ fordítva Gondol Daniel ismert classicus ügyességű tolla által. — Ira Aldridge arczképét Barabás lerajzolta a művész kértére, hogy legalább egy jó arczképe legyen, miután az eddigiek mind közepszerűek.

□ Vajjon Ira Aldridge művészete csupán természeti hivatás, vagy igazi öntudatos tudomány eredménye-e? Ez iránt, kivált első napokban, sokféle véleményt hallottunk. A kérdést azoknak, kiknek elég éles szemük van Ira játékába behatni, s azon felfogást viszont érezni, melylyel ő Shakespeare jellemeit ábrázolja, nem lesz nehéz eldönteni, mindazáltal még biztosabb tájékozásul szolgálhat, egy bécsi levélből a következő kivonat.

„Bécsben, dr. de Lambert tanár úr salonjában, több év óta meetingek tartanak, mellyeknek célja az angol nyelvet és irodalmat tanulóknak, a nemzeti accentus, kiejtési biztosság, és nyelvbéli elegancia megszerzését s begyakorlását megkönnyíteni. Egyszersmind az angol művészet és irodalom köréből is érdekes előadások szoktak itt tartatni, mellyekben az illető tagok magas értelmisége igen sok oldalulag és alapos műveltséggel nyilatkozik. Kedvesen lepte meg a jelenlevőket, midőn a m. hó 4-kén tartott meetingben, az ünnepeit Ira Aldridge is megjelent köztünk, s megkérésünkre késznek nyilatkozott Shakespeare-ről és különösen Othello jelleméről értekezést tartani. Ez előadás nem csak mély és kimerítő értését árulá el Shakespeare művének, hanem egyszersmind egy sokoldalú és alapos tudományosságu képzettség félreismerhetlen bélyegét is viselé. Midőn ezért az elragadt hallgatók Ira Aldridge-nek meleg köszönetüket nyilvánították, e rendkívüli férfiú, ki két világrészben talált a legnagyobb elismerésre, ki fajtája milliói közt az első, ki a művészi és tudományos képzettség egy szokatlan magas fokát érte el, végre, ki honfainak, számos nemzedékeken keresztül foghat utántörökvési példányul szolgálni, annyira meg volt hatva, miszerint csak elfojtott hangon és látható gyöngéd megindulással felelhetett, mi világos bizonyossága érzelme mély bensőségének. Aldridge művészetével olly rendkívüli ildomosságot, igénytelenséget, kedvességet, kedélyt és lelki tehetségeinek annyi harmóniáját köti össze, miszerint őt joggal mondhatjuk művésznek, a szó legnemesb értelmében, s olly kedélydús férfinak, minőt anyagiságra hajló korunk mindig gyérebben kezd felmutatni.“

□ Az új téren épült német színháznak belső fölszerelése is már nagyban halad; jelenleg kar- és zártszékek szönyegezésével foglalognak. Kik meg akarják tekinteni, bementijegy mellett bejuthatnak. Az előadások itt, mint értesülünk f. hó 31-kén fognak megnyitvatni Schiller „Orleansi szüzével.“ Witte igazgató úr egy ezen alkalomra készült prologgal fogja az új színházat fölavatni. Az épület környékében ültetendő sétány igen nagy előnyére lesz a közönségnek, s az épület diszét is emelni fogja. O wenn sie nur immer grünend bliebe, die schöne Zeit — der Liebe!

□ A sétány eszméje nálunk végre testté kezd válni. És ez nagyon jó dolog azoknak is, kik izzadnak, s azoknak is, kik nem izzadnak. Eddig sem lett volna annyi járdataposónk, ha sétányaink lettek volna, mellyek csak közönséges földdel parquetrozvá, mert akkor a járda helyett, bizonyosan ezt tapossák vala. — A muzeumi sétánynak a l a p j a már van, csak t ő k é j e nincs, ennek megszerzésére tehát az idej muzeumi hangversenynek elseje, jövő vasárnap fog tartatni. Egy pár csalogány

már megígérte közre működését, s ha a részvét napja is elég melegen fog sütni, semmi kétség, hogy énekük nem sokára zöld tavaszt varázsoland a muzeum udvarára.

□ Schlezák ur lovarkörében már pár nap óta folynak az előadások: e circus igen csinosan van elkészítve; az ülések széltében szűkek, de hosszában még eddig elég kényelmesek. A társaság számos tagból áll, s ez szükséges is ilyen a k-törős mulatsághoz. A világitás igen jó, s némely uracsok még is panaszkodnak, hogy nem láthatnak eleget. A mutatóványok közt eddig a csikós caroussel legjobban tetszett. A circus arslánnoje, kit minden lábmozdulata után hatszor, hétszer kihív-
nak, Pest jelenlegi Oliva Pepitája a bájos — Schlezák Lina! Egy szerény, ki még eddig nem mert hozzá fölemelkedni, lovát énekelte meg.

□ A zenede mult vasárnap adta hatodik és e sainsora utolsó salonzenéjét a Loyd-épület teremében. Az előadott művek voltak: Fesca hármasa zongorára Fán-
csy Etelka k. a. Huber Károly és Szuck urak által előadva. A fiatal zongorásznő, ki ez alkalommal a zongorarészt igen szép ügyességgel és értelemmel játszotta, nemz. színházunk tagjának Fánecs Lajos urnak leánya, mint halljuk művészetébeni teljes kiképzés végett pár hónap múlva Párizsba utazand. — A vágy dal zongorára s gordonka kísérettel, Huber Károly zenedei tanár, s a nemz. színház tagjától, énekelte Young. Kettős dal Weber Oberon című dalművéből, előadta Hasselth-Barth és Recht k. a. A negyedik szám egy ábránd Hunyadyból, Hubert szerzeménye, két hegedüre, a szerző s Rydley Kohn úr által előadva, különösen nagy tetszésben részesült. A „Figáro lakoma“ című dalműből énekelt kettős után következett egy Adagio és rondo spagnola zongorára, 2 hegedü, viola, gordonka, nagybögő, fuvola és pástorsíp kíséretével Péter Mária k. a. által nagy tetszéssel előadva, befejezte a zenélyt egy Mozarti dalmű ötöse. Ezután elbucszunkt a salon hangversenyektől, szíves köszönetet mondva az azokat nagy fáradtsággal és buzgalommal rendezett hangszegyesületnek, köszönetet a közreműködőknek és a Lloyd társulatnak, melly olly szívesen viselte a házi gazda szerepét, s maga is bebevegült vendégei közé velük hallani és élvezni.

□ A pestbudai egyesült német színházak igazgatója egy operai társaságot szerkesztett össze, melly holnap f. hó 11-kén fog a pesti német színházban először föllépní, színházi titkár Ernszt úr javára. Az új operatársaság tagjai: Kaiser Ernst assz. Ormi, Hesz k. a. Beck (pesti fi), Reszler és Bodorfi urak. Most kölcsönben mi is elmondhatnánk a W. Allg. Theater Zígnak, hogy a német színpadon föllépő opera társaság Ormit kivéve, egytől egyig magyar — de mi nem szeretünk dicsekedni.

* Azt mondják, miután a sz. Gellért hegyről, a hó csak most olvadt le, ott hűvethetőjét, pünkösöd hetfőn fogják megtartani.

Vidéki szemle.

Szathmár. — Vidéki színészetünk érdekében.

A szellemi és művészeti fejlődés korszakában, melly naponkint mindinkább előhalad vidéken is, — nem olly könnyű föladat az értelmes közönség előtt színészek kiállani, mint hajdan, a mikor az igényeknek színpadi tökély nélkül is eleget lehetete tenni.

Színésznek lenni, nem csak annyit tesz, miszerint a működő egyén egyedül színlést tudjon fölmutatni, — és e színlés hű visszaadásához, nem csupán organum, physikai erő és arczjáték szükségeltetnek, hanem mulhatlanul megkivántatik, mikép e nagyszerű pályára lépő egyén, valódi benső lélekérzelmekkel is föl legyen ruházva, s már születésekor keblébe legyen oltva e magasztos szenvedélyek tündérvilága! Szükséges nem csak a művészeti tanulmányok egyoldalúsága, hanem hogy több tudományokon kívül, világismerete is legyen; mert csak így lehet valódi élet- és művészethű alakot hatálylaly színvonatra emelni; — mert jóllehet a drámaköltő kijelöli az irányt és jellemző szavakat, ámde azért a művésznak kell abba megtestesült életet lehelni.

Egyik főbb mestersége a színlésnek, hogy a színész művészi önállósággal bírjon midőn színre kilép, feledje önmagát, ne lássa hallgató környezetét, feledje, hogy most csak játszik, és helyezze magát egészen szerepébe; gondolati ne szárnyaljanak szerteszét, hanem lelke egész teljéből a valódi érzelmek hangján, igyekezzék szívhez szólani; s nem csupán fölvett szerepét, hanem az egész műdarabot ismerje szórul szora a dráma költőnek minden rejtettebb kifejezéseivel együtt, — alkosson tökéletes ideált — s iparkodjék azt szavalattal, aesthetikailag alkalmazott testtartással és arczjátékkal is ecsetelni.

Legfeltűnőbb hibájok némelly vidéki színészeinknek, mikép ők azt hiszik, hogy ha tulságos pathetikus szavalással előadnak valamit, s ha dörgő hangnyomattal a karzat viharos tetszését kicsikarhatják — az a szinpadi tökély. Pedig gyakran egy méltóságteljes nézéssel, egy oda dobott szóval, nagyobb behatást lehet előidézni az értelmes kebelre, mint egy egész átdühöngött monologgal. —

És nem szabad a színművésznak, ha mondókáját elvégezte, a közönségen andalogni, s szereplő környezetével ekkor mitsem gondolni, hanem szünetje közt a történetendők folyamát éber figyelemmel kísérni, s mintegy kilesni a beleszólást; ámde ezt olly értelemben vesszszük, hogy valami szükségtelen mimika vagy kézhordozás által a történeti összhangzás s a hallgatók illusiója meg ne zavartassék.

Azonban mindezekkel igen keveset szoktunk törődni, — sőt gyakran, midőn az érzemény világba sikerül egyik vagy másik avatottabbnak bevezetni a nézőket, némelly hevesebb szenvedélyek hű visszaadásánál, — elég tapintatlan és gyöngédtelen egy eltorzított szemhunyoritással vagy grimáccal megsemmisíteni a művészi hatást! — Illy eljárásokban csak a karzat talál élményt, de a magasztosabban érző kebel boszorkodással fordul el ily kirívó fogásoktól. Lejárt már azon idő vidéken is, hogy a komikus színész mindenből Pedrillót és Leporellót formáljon, s a szöveg tartalmát silány élczekkel fölciczomázza tetszése szerint. Pedig el lehet hinni, mikép némellyek még máig is megkísértik különös előszeretettből e visszaható művésziellen eljárást.

Nem lehet helyeselnünk azt sem, miszerint némelly vidéki színészeink nem akarnak megválni szakállaiktól, s a különböző szerepeket ugyanazon saját képükkel adják; a mi a színi alakoknak, — arcz- és homlokegyenest ellenkező — prózai bevonzolása.

Ámbár a nagyobb rész követi az itt elősorolt hibákat, mindazáltal vannak színészeink vidéken is, kik az alapos kritikát tanulmányozva szemelől nem tévesztik a művészi kellékeket, s talpraesett jelentékeny alakzatokat teremtenek elő, a nélkül, hogy elferdített tulságba esnének. Láttunk továbbá vidéki színésznőink között egykét

tüneményt, kit már maga természet szende kedvességgel s ragyogó színi szépséggel áldott meg, mert félremagyarázhatlanul megjegyzendő, mikép a termet és arcz tökélye, nagy előnnyel bír a szinpadon s ha még ehez a kebel érzetéből fakadt művészi föllángolás s természetesség is járult, minden szó viszont behizelgő magát oda, hova csak az ábrándos zene accordjai bírnak behatolni. — A művészileg átgondolt könnyűden folyó egyszerűségénél nincs itt szebb. S arra kell törekedni minden színésznek, hogy hangmenete, beszédszínezete, s minden mozdulata fesznélküli természetesség legyen. A cselszövő gőgös, az álnok kárvágyó, s vad szenvedélyeknél maga a szerep kijelöli a leghelyesebb irányt, csak fel kell tudni fogni az igénylő körülményeket s a műbenső lényegét.

A rejtettebb fénypontokat föl kutatni s átültetni a kebel mélyébe — hogy azok a visszadásnál annak természeti forrásából fakadtaknak látszassanak, — egyik legfőbb gondja legyen a színésznek. S a hangsúly hordozásnál, a fokozatokra ügyelni, hol áradozást, elfogultságot, vagy sebes rohamba áttörő szenvedélyt vagy haragot kell kifejezni, különös figyelemmel s fogékonysággal legyen a működő egyén, mikép össze ne tévessze az indulatokat, hanem az szerepe méltóságához illően, összhangzólag folyjon ki.

És itt kérjük megjegyezni, miszerint mi legkevésbé azon okból mondjuk ezeket el, hogy pesti színészeink értsenek róla — kik mindezen tökélyekkel úgy hiszzük, bírnak is — hanem hogy ifjabb vidéki színészeink ügyelmét ide vezessük — főleg a szín ház-lapokban — kik előtt inkább föltűnik egy vidékről irt nézet, mint a sokszor olvasatlanul hagyott alaposabb nemzeti színházi bírálat.

Hátra volna még a nemzetek rang és korszerű helyes öltözködésének megválasztása-, s a diszitményekről szólani, mellyekre vidéken olly keveset ügyelnek, mintha az nem is tartoznék a darab s művészet emelésére: s főlemlithetnök, milly önkényszerűleg nyirbáltatnak meg az írói tekintély kárára a jelenések és magán beszédek stb., stb. — De legyen most elég ennyi, s fejezzük ki azon óhajtásunkat, — bár csak lehetne már valahára egy pesti vendéghez szerencsénk, — mert Szatmár on még soha egy sem jelent meg — — nagy és erős szerkezetű műkedvelő társulatunk, (a nagy-károlyi szinte) Lendvayt, — különben is mint n.-bányai honfit, — vagy Jókayné, tártkarokkal fogadná körébe néhány vendégszerepre kedves művészetőkkel!

S.

K o l o z s v á r, marczius 13. 1853. — A magyar journalismus kevés figyelmet látszik fordítani a kolozsvári színház ügyeire; pedig a nyilvánosság ellenörködése alatt kellene állania, mivel országos és nemzeti intézet. E hiányt látszik pótolni a „Heti lap,“ melly a napokban felsőbb engedély folytán az eddiginél nagyobb kört nyervén tárczájában a színházi ügyeknek külön rovatot nyitott; mindamellert is nem találok feleslegesnek ezen egyetlen magyar színházi lapban elmondani némelleyeket a lefolyt évi színészeti viszonyokról, most midőn néhány nap mulva, a színészek idő számlálása szerint a színészi év lejár, s a Husvétii napokkal új esztendő kezdődik. Mint tudva van a Kazvinczki Szabó-Havi-féle dalszínész társulat részesíti zene élvekben a kolozsvári közönséget mult november hó óta, de csak az első firmája alatt, a következő 3 évre megint Kazvinczkinak adatott ki a színház az országos választmány által; s az itt levő tagok nagyobb részét már szerződtette is, — nehányan, G o c s c s a l szerződtet, ki mellett Szabó működend rendezői minőségben, — ez utóbbi társulat magyar hon-

ban leend ugyan, de folytonos közlekedésben is Kolosvárral, tehát az eddiginél még tökéletesebb színi élvezeknek nézhetünk eleibe.

Ha vissza tekintünk a lefolyt évi színi saisonra *K a z v i n c z k i* úrigazgatásában — sok ügyességre s avatottságra találtunk, de igen hiányokra is. Nála a dalművészet iránti előszeretet annyira igénybe vett minden áldozatot, hogy a drámai művészetre kevés, vagy éppen semmi figyelmet nem látszott fordítani; s így nem csoda, ha amaz ennek rovására háttérbe szorult; nem czélom itt a kettőnek egymás feletti előnyeit bonczolgatni, csak azt mondom: hogy mostani viszonyaink között a kettő együtt fel lehet meg a színművészet magasztos czéljának hazánkban, melly a nyelv mivelés erkölcsi formulái s izlés terjesztés s nemesítés. Mig az operai személyzet mindig teljes volt, *Folinusné, Szerdahelyi Nelli, Erdélyi Mária, Rolicsek, Folinus, Stöger, Szombati, Mezei, Kazvinczki*, mindenik szakmájának megfelelő tag a dalművekben; addig a drámában, még a legszükségesebb szerepekre sem voltak egyének; a szerelmes szerepeket mindig *János* játsza, kinek termete és hágja nem engedik a legnagyobb szorgalom mellett is e szakmát kellőleg betölteni; a szép reményű ifju *Komáromi*, egyszer föllépett, de nem szerződött, odább állott, *Deesivel* hasonló történt, ki az intricumokban hasznos tag. Csak 2 tag volt a férfi személyzetben, kik legtöbbszörre megoldották feladatukat, *Boér* általában *Szentpéteri* szerepeiben, s *Zöldi* a character szerepekben, néha az intricumokban, a kedves tánczos *Toth Soma* a comicumokban. A női személyzetről szóljunk: *Jánosiné* volt egyes drámai színésznőnk, ki többnyire be is tölté helyét; de maga egyedül még sem volt képes megfelelni minden szakmának, a naiv szerepekben éppen gyenge, s inkább a hősnőkben és magasabb tragicumokban volt helyén, a naiv szerepekben később *Folinusné* is fellépett, és *Szabóné, Boérné* volt használható még a kaczer szerepekben, a népszínműveknek éppen nem voltak képviselői, *Szabó*, mikor itt volt s *Folinusné*, mikor nem gyengélkedett, töltötték be a főszerepeket. A repertorium is gyöngye volt egy ideig, midőn a jobb dalművek közül több újakat is láttunk, — szindarabok csak a régiek kerültek szőnyegre, és így míg a jól előadott dalművek zsufolt ház előtt ismételtettek, drámákban gyér közönséget láttunk, mit illy környülmények között bámulni nem lehet; mindezen bajokat az igazgatóság is látván, azokon segíteni igyekezett, s a bőjti időszakkal egész új nap derült drámai művészetünkre, *Szabó* igazgatótárs megérkezésével, ezen időszak eladások némellyikéről érdemesnek látom részletesebben is szólani:

Mart. 6-kán *Liliomfi*, az országos nemzeti színház hasznára adatott; a czim-szerepben *Szabó* elég igyekezetet fejtett ki, *Szellemit* Nagy József fiatal színész adá, ki a comical téren szép reményekre jogosít. Közben *Szerdahelyi Nelli* és *Szombati* énekeltek gyönyörű népdalokat; — ez estvéli jövedelem 140 pft. ennyivel szaporodott az országos intézet pénztára.

Mart. 7-kén *Egy pohár víz*. 3 kedvelt színésznőnket együtt látni a 3 főszerepben, igazi művészi élvezet volt, egymással vetélkedni látszottak a dicsőség arany almája felett, s csak kevés észrevételünk van játékukra. *Jánosiné* hercegnő, igen kivívó kifejezést adott játékában a gögnék és büszkeségnek, mi miatt a gyöngédebb szívértelmek s a szelidebb szenvedély hullámzatok egészen háttérbe szorulni látszottak. *Szabóné* Anna királyné játékában ellenkezőleg a gyöngédebb szívértelmek s naivság kifejezése volt tulnyomó, a női és különösen a királynéi büszkeség felett, sehol sem ösmertünk benne Anglia királynéjára, pedig egy pár helyen szerepe, egészen a király-

nét kell, hogy előnkbe tüntesse. Folinusnő Abigail a legszigorubb műbirót kielégítheté. Zöldi Bolinbrock minister szerepében egészen helyén volt, az illy szabásu charakterek ábrázolása különösen egyezik egyéniségével.

8-kán Nem mind aranya mi fénylik.

9-kén Hunyadi László. Erkel remek dalműve, 3-szor adatott, rendkívüli hatással, zsufolt házban, felemelt ár mellett. A mű kiállítása, rendezése az igazgatóság-nak dicsőségére válik, előbbkelő hazánkfiái gyönyörű nemzeti ruhájukat s drága kardjaikat láttuk az estve fényleni a pazarul világositott színházban. — Erdélyi Mária (Gara Mária) és Szombati (László király) szerepökben meglepték a közönséget, nem csak helyes érzésdus énekük, de jó játékok által is, mert várakozásunk túlhaladák; Sz. Nelli mint Erzsébet, s a Folinus pár mint László és Mátyás; ez estve ünnep volt színvilágunkban, a kardalok is jól sikerültek s ismételtettek, mint az ösmeretes Hattyudal is.

10-kén Stuart Mária. A czimszerepben Jánosiné tüntette ki magát; s osztozott a dicsőségben Szabónéval, fordítása a darabnak régi roszt.

11-kén Sevillai borbély.

12-kén Dalma Jókaitól, Jánosi jutalmára; annyit elmondhatónak talállok, hogy nagyobb hatással darab nem adatott az idén szinpadunkon; gyönyörű költői nyelv és gondolatok, eltalált korrajz, művészi festés s művészi feldolgozása egy valóban drámai tárgynak, tesz ki a darabot érdekessé; a milly ünnepélyességet adott a dalművek között „Hunyadi László“ az előadásnak, éppen azt eszközölve „Dalma“ a drámák között; de hátha színészeink többet tesznek a darab emelésére; az egy Jánosinét kivéve (Dalma), egyik sem volt helyén, min nem csodálkozunk, ha meggondoljuk, hogy új darab, s a szerepeket jól be kell tanulni, hogy szabályosan s kellő hangajtéssel lehessen szavalni, azután eredeti darab, utánozni nem lehet, ha nincs kit, s teremteni kell az alakokat saját egyéni felfogás szerint, mi bajos, ha hiányzik az egyénítő erő.

13-kán Színházi botrány, Boér jóvára; igazi botrány a művészeti világban is, azért kár volt a közönséget botránkoztatni vele.

15-kén adatott a Koldusnő, új francia dráma, az Albisi pár javára; miről máskor.

Végül néhány színészeti ujdonságokról tesztek említést, az új évre a szerelmes szakmára: Molnár, Komáromi, az intricumra Deesi vannak a társulathoz szerződve, népszinművekre Munkácsi Flora és Harmat Ida; s mint halljuk Jókainé husvét utánra vendépszerepekre van meghiva 6 hétre a Próféta is husvét után kerülend színre, és így élvezetes estéknek nézünk elibe. P.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

DELIBAR

Megjelenek s EMICH GUSZTÁV könyvkereskedésében kaphatók

ERDÉLY ARANYKORA

Regény **JÓKAI MÓR**-tól.

KÉT KÖTET

ára 2 fr. p. p.

HANGOK VIHAR UTÁN

Jókai Mór újabb novellái:

I. II. KÖTET.

Ára 2 fr. p. p.

A KÉTSZARVU EMBER

Regény **JÓKAI MÓR**-tól.

I. KÖTETBEN

ára 1 fr. p. p.

FÉRJ ÉS NŐ

Regény **KEMÉNY ZSIGMON**-tól.

KÉT KÖTETBEN

ára 2 fr. p. p.

ORSZÁGOS NAGY NAPTÁR

Szerkeszté **JÓKAI MÓR**

ára 1 fr. 40 kr. p. p.

A KARTHAUSI.

Regény, írta **b. EÖTVÖS JÓZSEF.**

KÉT KÖTETBEN

ára 2 fr. p. p.

Élőfizetheti a DÉLIBÁB-ra vidéken minden posta-hivatalnál, Pesten a kiadó és szerkesztő hivatalban megyeház mellett, granát és sarkantyú utca szeglet 9 sz. Félévre helyben 6 fr. vidékre 7 fr. 36 kr. negyedévre 3 fr. vidékre 3 fr. 48 kr. p. p.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS.

A DÉLIBÁB,

nemzeti színház-lap jövő 1854-ik évi folyamára.

Megjelenend e lap ezentul is szokott alakjában; szépirodalmi tartalommal a legjelesebb írók öremunkálása mellett, hetenkint egyszer, vasárnap két sűrűn nyomtatott iven, finom velin papíron rózsaszín borítékkal.

Az első évfolyamban veendik tisztelt előfizetőink **Jókai Mór** legújabb historiai regényét „a Jancsárok végnapjait.” a második évfolyamban **Manlius Sinister** című drámáját.

Divatképeink a párisi *moniteur de la mode* remekművei lesznek ezentul is, melyeket a farsagon át mentül számosabban iparkodunk bemutatni.

Előfizetési feltételek:

Helyben: egész évre 12 fr.; félévre 6 fr. negyedévre 3 fr. p. p.

Vidékre postai küldéssel, egész évre 15 fr.; félévre 7 fr. 36 kr. negyedévre 3 fr. 48 kr. p. p.

Jelen boríték alatt minden előfizetési díjak elküldhetők s azokért egyenesen a szerkesztőség maga felelős.

Pesten, 1853. December 4-ikén.

a **DÉLIBÁB** szerkesztő és kiadó-hivatala.

(Szép-utca 1. szám)

ORSZÁGOS

Nagy Naptár.

1854 évre szerkeszté **Jókai Mór.**

ára:

1 for. 40 kr. pp.

627/04+

Legujabb, vegyes tartalmú, magyar könyvek!

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében Pesten, (az uri és kigyó-utcz
sarkán) s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

A

FEKETE DOMINÓ

REGÉNY.

Irta b. PODMANICZKY FRIGYES.

Két kötetben, összesen 331 lap a legcsinosabb kiállítással
ára füzve 2 fr. p. p.

Úti Naplóból.

IRTA

B. PODMANICZKY FRIGYES.

Tartalma: Stettin. Svinemünde. Tengeri út. Riga. Reval. Kronsta
Pétervár. Nevszki Prospect. — Utazás Moszkvában. Moszkva. — Stockhol
Upsala. Danemora. — A svéd tavak. Trollhättan. Gothaborg. A Sund.
Koppenhaga. Hamburg.

Nagy 8-adrétben, igen fényes kiállítással, ára 2 pfrt.

MULATSÁGOS HÁZI-NAPTÁR

1854-re.

Szépirodalmi része: Tompa Mihály, Bernáth Gáspár, Jenevai, Sajó, Pet.
Sándor és Jókai Mórtól.

Az 1854 évre szóló katolik. és protest. naptáron kívül számos közhasz.
czikkel, Magyar- és Erdélyországi vásárokkal s. a. t.

Nagy 8-adrét, közel 140 lap, ára füzve, s az illő bélyeggel ellátva csak 30 kr. p.

A MEZŐGAZDASÁG NÉPSZERŰ KÉZIKÖNYVE.

A szántóföld-, rét- és szőlőmivelés, gyümölcsfatenyésztés, szarvasmarha-, ló-, sertés- és méhtenyésztés, jelen fejlődésfoka s előhaladása szerint,

SCHLIPF J. A.

koszoruzott pályamunkája **harmadik**, tetemesen bővített és javított kiadása nyomán szabadon magyarítá

TÓTHFALUSI MIKLÓS orv. tr.

Harmadik magyar kiadás. (A szövegbe nyomott sok metszvénynyel.)

Nagy 8-adrét 490 lap, füzve ára 3 fr. pp.

A SZERELEM GYERMEKEI.

Regény **SUE JENŐTÖL**, fordította **GERŐ.**

Két kötetben 12-edrétben 370 lap, füzve, ára 2 forint pengő pénzben.

GALLICISMES DIALOGUÉS.

Francia nyelvsajátságok, köz és társaséleti beszélgetésekben, közmondások és példabeszédekkel. — a francia nyelv alapos ismeretére törekvők s abban jártasok használatára.

PESCHIER A. után **FEKETE SOMA.**

Ára füzve 1 frpp.

BIBLIAI TÖRTÉNETEK.

Az 6 és új szövetségből és az apostolok cselekedeteiből. Kivonat gyermekek számára,

SCHMIDT KRISTOF

négy kötetnyi bibliai történeteiből, **Farbmann János** által. Fordította

Czuczor Gergely sz. Benedeki rend pannonhegyi tagja.

8-adrét 170 lap. Kemény kötésben ára 30 kr. pengő pénzben.

A KARTHÁUSI.

Regény, írta **B. EÖTVÖS JÓZSEF.**

Két kötetben; **harmadik javított kiadás.** 12-edrétben összesen 660 lap.

Ára füzve csak 2 fr. pp.

Pest, 1858. Kucsek Gusztáv könyvnyomdájából.

DELIRAB

25